Бүгү чурттарның пролетарийлери, катыжынар!

ШЫН

ВКП(б) ТЫВА ОБКОМУНУҢ, КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕДИНИҢ БОЛГАШ АЖЫЛЧЫ ЧОННАРНЫҢ ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ СОВЕДИНИҢ ОРГАНЫ

1929 ЧЫЛДА ТИДВЗИЛЕТИНГЕН

1951 март 8 четверг № 46 (2220)

ӨРТЭЭ 20 КӨП.

... Совет херээженнер Совет Эвилелиниң экономиказының болгаш культуразының чаа чечектелишкини дээш, бистиң чуртувуска коммунистиг ниитилелди тургузары дээш демиселчилериң мурнуку одуруунга чоруур дугайында бүзүрелди Бүгү-эвилелдиң Коммунистиг (большевиктер) Партиязының Төп Комитеди илередип тур.

(Делегейниң херээженнериниң хүнү — март 8-тиң дугайында ВКП(б) Төп Комитединиң доктаалындан).

Коммунизм тургузуушкунунда улуг күш

Херээженнериҥ Бүгү-делегей хүнү — март 8-ти бистиҥ Төрээн чуртувустуҥ ажылчы чону бо чылын совет кижилериҥ коммунизм тудуушкунунга чаа тиилелгелер-биле болгаш эрткен соҥгулдалар-биле холбашкан массалыг патриоттуг көдүрлүүшкүн-биле демдеглеп эртирип турар.

Октябрьниҥ социалистиг Улуг революциязы кижи төрелгетениҥ төөгүзүнде бирле дугаар херээженнерге деҥ эргени берген. Россияныҥ ажылчын аҥгызы, ядыы тараачыннары буржуаз, помещик корум-чурумну чылча шапкаш, кулданыышкынныҥ болгаш дарлалдыҥ кызизинден бистиҥ ажылчы чонувусту кажан кезээде хостаан. Бистиҥ чуртувустуҥ херээженнери социалистиг, экономнуг болгаш политиктиг дарлалдан хосталган.

«Херээжен-ажылдакчылар эр-ажылдакчылар-биле деҥ эргени чүгле хоойлу талазы-биле эвес, харын база амыдырал кырынга чеҥдип алыры биске херек. Аҥаа херээжен-ажылдакчылар ниитиниҥ бүдүрүлгезин башкарарынга болгаш күрүне башкарарынга улам-на хөй-хөйү-биле киржири чугула» деп 1920 чылда В. И. Ленин айыткан.

Большевиктер партиязы, совет чазак улуг Ленинниҥ айтыышкынын күүсетпишаан, ажылчы херээженнерни хөй ниитиниҥ ажыл-чорудулгазынга идепкейлии-биле киириштирип турар.

Большевик партияныҥ, Совет күрүнениҥ үндезилекчилери — Ленин биле Сталин херээженнериҥ эр улус-биле деҥ эргезин хоойлу ёзугаар доктаадыры оларны кул чоруктан хосталырының чүгле эге базымы деп санап турганнар. Ынчаарга оларны эр улус-биле деҥ эргелиг кылырда улус ажыл-агыйын эде тургузуп тургаш чеҥдип алыр. Чуртту социалистиг индустриализастаары, көдээ ажыл-агыйны коллективизастаары коммунистиг ниитилелди тургузарынга херээженнер боттарының улуг күжүн киирер арганы калбаа-биле берген.

Бодунуҥ чогаадыкчы күштерин болгаш аргаларын бүгү талазы-биле хөгжүдер арганы алгаш, совет херээженнер мурнакчы социалистиг культураны хөгжүдеринге, социалистиг бүдүрүлгениҥ ажылынга идепкейлиг киржир талазы-биле улуг хүндүлүг черни эөлеп турарлар. Социализм чуртунуҥ херээженнери коммунизм тургузуушкунунга улуг чогаадыкчы күш болу берген. Хоорайларда болгаш көдээде херээженнер амгы үениҥ эртемин болгаш техниказын шиҥгээдип алыр талазы-биле эр улус-биле чаҥгыс одуругда туруп турар

Социалистиг ажыл-агыйның, культураның бүгү адырларында херээженнериҥ киржилгези канчаар-даа аажок улуг. «Ындыг херээженнер эрги шагда турбаан-даа, турбас-даа турган» деп эш Сталинниҥ чугаазы ооҥ тодаргай хереченгизи болур. 380 муҥ ажыг херээжен инженерлер, техниктер социалистиг бүдүрүлгелерде ажылдап турар. Он-он муҥ херээженнер колхоз даргалары, агрономнар, зоотехниктер, бригадирлер болуп ажылдап турарлар. 60 муҥ ажыг эртем ажылдакчылары, 945 муҥ башкылар, 191 муҥ эмчилер социалистиг эртем, культураның хөгжүдүкчүлери кайгамчык совет херээженнер бар.

Большевик партия, совет чазак совет херээженнериҥ социалистиг ниитилелди тургузарынга улуг, ужур-дузазын ханызы-биле үнелеп көрүп турар. Эртем, чогаадылга, литература болгаш уран чүүл талазы-биле улуг алдар хавыаалыг болганы дээш 399 херээженнерге Сталинчы шаҥналды тывыскан.

Социалистиг Төрээн чуртун камгалаарынга, тайбың тургузукчу күш-ажылынга бистиҥ чуртту херээженнериниҥ шылгараҥгай чоруун большевик партия, Совет күрүне бедии-биле үнелеп турар. 70 херээженнерге Совет Эвилелиниҥ Маадыры, 1988 херээженнерге Социалистиг Күш-ажылыныҥ Маадыры деп атты тывыскан, 600 муҥ ажыг херээженнер ССРЭ-ниҥ орденнери-биле болгаш медальдери-биле шаҥнатканнар. «Маадыр-ие» деп хүндүлүг атты 33 муҥ иелерге тывыскан, «Иениҥ алдары» деп орденнер-биле болгаш «Иениҥ медали» деп медальдер-биле 3 миллион ажыг иелер шаҥнаткан. Ол ышкаш хой уруглуг болгаш бот иелерге материалдыг дузаламчы, уруглар яслилериниҥ, пионер лагерьлериниҥ, санаторияларныҥ, садтарныҥ болгаш божуур бажыҥнарныҥ саны хүн келген тудум-на көвүдеп турар.

Большевик партияныҥ, совет чазактыҥ сагыш салыышкынынга сорук киргеҥ бистиҥ чурттуҥ херээженнери тайбың күш-ажылынга шылгараҥгай чоруун коргүзүп турар. Элегес совхозунуҥ алдарлыг бызаа ажаакчызы эш Манганак 1949—1950 чылдарда 290 бызааларны чидириг чокка ажаап алган. Каа-Хем районнуҥ «Ленинчи орук» колхозтуҥ кежигүннери эштер Попова, Иванова олар хүн нормазы 500 сноп турда хүнбүрүде 4.000 снопту баглап турганнар. Чөөн-Хемчик районнуҥ «Кызыл тараачын» колхозта эш Оржунмаа 815 күш-хүнүн, Жданов аттыг колхозта эш Бүдүүлей 814 күш-хүнүн ажылдап алганнар.

Кызылдың Раскова аттыг даараныла комбинадында эш Ананьина планын 250 ажыг хуу күүседип турар. Кызылдың электри станциязында эштер Козлова, Куклина февраль айның планын 111 болгаш 118 хуу күүсеткеннер.

Областың школаларында 800 ажыг херээжен башкылар ажылчы чоннуҥ ажы-төлүн коммунистиг ёзуга кижизидип турар. Эштер Чылбак, Федорова олар алдарлыг башкыларның санында кирип турар. Областың кадык камгалалыныҥ ажылдакчыларының 90 хире хуузу херээженнер болуп турар. Эштер Александрова, Исаева олар чоннуҥ кадын камгалаар ажылга ак-сеткилдиг ажылдап, мурнакчы эмчилерге санатырып турарлар. Уран-чүүлдер ажылдакчыларының иштинде эштер Хүргүлек, Кара-Кыс оларныҥ хүн-бүрүде өзүп турарын бис караавыс-биле көрүп турар бис.

Херээженнериҥ деҥ эвес чоруун узуткаары, оларны капиталистиг кулданыышкынныҥ дарлалындан хостаары чүгле капиталистиг ёзу-чорумну чок кылганы-биле боттаныш болур деп чүвени Совет Эвилелиниҥ дуржулгазы көргүзүп турар.

«Совет херээженнериҥ чижээн эдербишаан, улус демократиязының чурттарының херээженнери чаа амыдырал тургузуушкунунга идепкейлиг киржип турар. Кыдаттың, Польшаның, Чехословакияның, Венгрияның, Румынияның, Болгарияның, Албанияның, Моол Арат Республиканың херээженнери бүгү-ле ажылчы чон-биле кады улус-демократтыг тургузугну бажыглаарынга, боттарының чурттарының экономиказын болгаш культуразын хөгжүдеринге, ажылчы чоннуҥ амыдыралының деҥнелин бедиринге чаа тиилелгелерни чеҥдип алган. Германияның демократтыг республиказының херээженнериниҥ чогаадыкчы идепкейи өзүп турар» — деп ВКП(б) ТК-ныҥ доктаалында айыткан.

Делегейниҥ тайбыҥга ынак ажылчы херээженнери тайбыҥның херээн камгалаарынга, америк-англи дайын кыпсыкчыларынга удур демиселге туруштуг болурунга бистиҥ совет херээженнерден үлегер чижекти ап турар.

Делегейниҥ херээженнериниҥ хүнү — март 8-ти социализм чуртунуҥ херээженнери большевик партияны, улуг башкы Сталинны долгандыр улам сырый катышпышаан, делегейге быжыг тайбыҥны камгалаар дээш, коммунизм тудуушкуну дээш улам-на эрес демисежир.

Совет херээженнер март 8-тиҥ хүнүнге ажыл-агый болгаш культур тургузуушкунунда чаа-чаа чедиишкиннерлиг ужуражып турарлар

☆ ☆ ☆

Делегей херээженнериниҥ хүнүнге алдар кылдыр

МИНСК. Белоруссияның хоорайларында болгаш көдээ суурларында делегей херээженнериниҥ хүнүнге белеткелдерни чоруткан. Библиотекаларда, заводтар клубтарында, культура болгаш номчулга бажыҥнарында совет херээженнериҥ ажыл-чорудулгазын көргүскен делгелгелерни белеткээн. Адачурттуҥ дайынының төөгүзүнүҥ Белоруссе музейиниҥ делгелгезинде белоруссе херээжен партизаннарның дайынчы херектериниҥ дугайында хөй документилерни көргүзүг кылдыр делгегилээн.

Республиканың фабрикаларында болгаш заводтарында херээженнер делегей херээженнериниҥ хүнүнүҥ алдары дээш стахановчу эөлчеглерде турып турарлар. Минскиниҥ чуга-сукно комбинадының эҥ эки пөс аргыкчылары эштер Сумарова болгаш Маньковская бо хүннерде чаҥгыс эөлчегде 2—3 даакыр онаалгаларны күүсетпишаан, чүгле кончуг эки шынарлыг продукцияларны бүдүрүп үндүрүп турарлар. Чкалов аттыг инструмент заводунуҥ алдарлыг стахановчузу комсомолчу Зоя Иванова алды фрезер станоктарын ажылдадырынче шилчээн. Минскиниҥ беш муҥ ажыг херээжен стахановчулары эөлчег онаалгаларын хүннүҥ-не ажыр күүседип турарлар.

ОДЕССА. Хоорайның библиотекаларында литература делгелгелери ажытынгылаан. Совет херээженнериҥ социалистиг тудугга киржилгезин ында чыгган номнар чугаалап, оларныҥ Адачурттуҥ Улуг дайынының чылдарында болгаш дайын сөөлүндеги чылдарда кызымакай күш-ажылын көргүзүп турарлар.

Ажылчыннарның клубтарында болгаш культура бажыҥнарында делегей херээженнериниҥ хүнүнге таварыштыр кежээлерни чоруткулаан.

БАЛХАШ. Делегей херээженнериниҥ хүнүнге белеткелдерин хоорайга калбартып чоруткан. Агитаторлар «Совет херээженнер—коммунизмниҥ мурнакчы тургузукчузу», «Тайбың дээш демиселде херээженнер», «Хөй уруглар-лыг иелер дугайында күрүнениҥ сагыш салыышкыны» — деп база өске-даа беседаларны чоруткан.

Балхаштың 7 муҥ ажыг херээжен ажылчыннары байырлалдың алдары дээш стахановчу эөлчегде кирген.

(СЭТА).

С. Аякпан үлегерлиг ажылдап турар

Мал ажылын хөгжүдериниҥ болгаш соҥ продуктулуун бедидериниҥ талазы-биле канчаар-даа аажок улуг сорулганы, ССРЭ-ниҥ Министрлер Чөвүлели болгаш ВКП(б) Төп Комитеди колхозтарда, совхозтарда ниитиниҥ мал ажылын сайзырадырының үш чыл планын бадылаан төөгүлүг шиитпириндe айыткан хемчеглерни Кызыл районнуҥ колхозчу малчыннары багай эвес күүседип турарлар.

Колхозтуҥ ниитилештирген малының баш санын көвүдедир болгаш продуктулуун бедидер талазы-биле Сесерлиг сумузунда «Малчын» колхозтуҥ сүт-бараан фермазының ажылдакчызы Салчак Аякпан идепкейлиг ажылдап турар.

1947 чылда С. Аякпан колхозтуҥ инектерин малдап кирерде 12 баш бода малдар турган. Оон бээр чыл санында малдың чаш төлүн чаҥгыс-даа баш чидириг чок, доруктур азырап келгени-биле 1951 чылдың март 1-де ооҥ малдап турар малы 4 катап өскен.

Бо чылын төрүүр 31 инектериҥ бызааларын чаҥгыс-даа бааш чидириг чок камгалап алыр дээш бүгү белеткелдерни чорудуп турар.

А. СУНДУЙ.

Иелерге күрүне дузаламчызы

Чөөн-Хемчик район Совединиҥ күүсекчи комитединиҥ чанында хөй уруглар-лыг иелерге болгаш бот иелерге күрүне дузаламчызы тыпсыр килдис 1950 чылдың дургузунда элээн ажылдарны чоруткан. РСФСР-ниҥ Дээди Совединиҥ Президиумунуҥ Чарлыы-биле 300 ажыг иелер «Иениҥ алдары» орденнер-биле болгаш «Иениҥ медали» деп медальдер-биле шаҥнатканнар. 1950 чылда хөй уруглар-лыг 682 иелерге 741.095 рубльдиҥ, 173 бот иелерге 103.400 рубльдиҥ, катышкаш 855 иелерге 844.495 рубльдиҥ күрүне дузаламчызын тывыскан.

Хөй уруглар-лыг иелер күрүне дузаламчызын ап турган, большевик партияга, совет чазакка, улуг башкы Сталинга боттарының өөрүп четиргенин илередип, чүве чугаалавышаан, алган күрүне дузаламчызын уругларының культурлуг хереглелинге чөп чарыгдап, оларны культурлуг, эртем-биле-лиг-лыг кылдыр кижизидип өстүрериниҥ дугайында боттарының сөзүн берип турганнар.

Хөй уруглар-лыг иелерни илередип, оларга күрүне дузаламчыларын чогуур өйүнде чөп тыпсырының талазы-биле иелерге дузаламчы тыпсыр килдистиҥ эргелекчизи эш Чылбак эки ажылдап турар.

А. ОРЛОВ.

Март 8-ке херээженнериҥ белээ

Ном садыглаашкынының төп магазинының эрткен ийи айда 100 хуу күүсеткен коллективи колдуунда херээженнерден тургустунган. Магазин коллективи (магазин директору эш А. Валова, местком даргазы эш Мамчур) 1950 чылдың бараан саарылгазының планын 132,3 хуу күүсеткен болгаш делегей херээженнериниҥ хүнү — март 8-ке чедиишкинниг ужуражыр дээш, хайыышкынныг ажылдап турар. 1951 чылдың баштайгы кварталында чурттакчы чонга ном садыглаашкын планын март 1-де 100 хуу күүседип, 208 муҥ рубльдиҥ номун садыглаан. Коллективтиҥ чамдык ажылдакчылары боттарының алган хүлээлгелерин хамыктажок ажыр күүсеткилээн.

Чагылга килдизиниҥ эргелекчизи эш Н. Федяева квартал планын эрткен ийи айда 169 хуу күүсеткен ийикпе 13 муҥ рубльге чагыгны чорудар ужурлуг тургаш, 22 муҥ рубль чедирген.

Почта дамчыштыр ном садыглаар килдистиҥ эргелекчизи комсомолчу кыс Педченко квартал планын эрткен ийи айда ажыр күүседип, 4 муҥ рубль ажыр садыглаан.

Ном садыглаашкынының № 2 киоск садыгжызы Г. Белоборотова квартал планын эрткен ийи айда 102 хуу күүсеткен, № 4 киоск садыгжызы Погязина 8 муҥ рубльге ном садыглаар планныг тургаш, квартал планын февраль 28-те 10 муҥ рубльге күүсеткен ийикпе 2 муҥ рубль ажыр садыглаан. Киоск садыгжызы эш Прокаева квартал планын эрткен ийи айда 100 хуу күүсеткен.

Ол ышкаш, ном садыглаашкынының район ажылдакчылары: Чаа-Хөл районунда ном магазининиҥ эргелекчизи эш О. Огнёва 1951 чылдың эрткен ийи айының планын 143 хуу, Тес-Хем районунда ном магазининиҥ эргелекчизи эш Тутова эрткен ийи айның планын 120 хуу күүседип, делегей херээженнериниҥ хүнүнге белек болдурганнар.

Эш Ряховскаяның удуртуп турары ном садыглаашкынының бир бөлүү квартал планын эрткен ийи айда база ажыр күүсеткен.

Ном садыглаашкын баазазының ажылдакчылары, херээженнер байырлалынга чүгле эки түҥнелдиг ажыл-биле эвес, харын тергиин эки өөредилге-биле база ужуражып турарлар. Баазаныҥ ажылдакчылары эштер Доровских, Колосницина олар эш Байыр-оолдуҥ удуртуп турары политөөредилгениҥ кичээлдеринге эки белеткеннип турарлар. Чижээ, февраль 27-де болган кичээлге олар салган айтырыгларны тергиин эки харыылаан болгаш өөренип эрткилээн темаларының дугайында конспектилерни кылганы база эки болган. Чечен чогаалдарны номчуур чорук, оларныҥ өөредилгезинге кайы хире дузалап турарының дугайында кичээл төнчүзүнде олар арга-дуржулгазын солушканнар.

И. ЕРОЦКИЙ.

Заводтуҥ мурнакчыларында

Кызылдың алгы заводунда херээженнер, бүгү делегей херээженнериниҥ хүнү — март 8-ке күш-ажылчы чедиишкиннер-биле ужуражып турарлар. Завод коллективиниҥ 38 хуузу херээженнер. Оларныҥ иштинде бүдүрүкчү күштүҥ шалыпчылары хөй.

Кидис идик өйүкчүзү Нина Панова 1950 чылдың үлүг-нормазын 147 хуу күүсеткен. Бо чылдың январь, февраль айларда үлүг-нормазын 142—181 хуу күүсеткен болгаш ам хүн-бүрүде үлүг нормазын 150 хуудан кудулатбайн турар. Анна Гурова, Галина Огоренко олар март 8-ке белек кылдыр хүн-бүрүниҥ үлүг нормазын 120 хуу күүседир деп хүлээлгезин 130—150 хуу чедир күүседип турарлар. Завод канторазының кассир-санакчызы Лидия Котечова бодунуҥ онаашкан ажылынга, ылаҥгыя эрткен чылдың отчёттуг түҥнелин кылырынга идепкейлиг киришкенин заводтуҥ дирекция чери демдеглеп турар.

В. ЕРМОЛАЕВ.

Даараныкчыларның чедиишкиннери

Кызылдың Раскова аттыг даараныла комбинадының коллективинде хөй санныг херээженнер ажылдап турарлар. Чер-чер Советтериниҥ соҥгулдаларынга болгаш РСФСР-ниҥ Дээди Совединге соҥгулдаларныҥ үезинде алган социалистиг чарыштың хүлээлгелерин күүседип бүдүрүлгениҥ планнарын үргүлчү күүседирин болгаш бүдүрүп үндүрер продукцияның шынарын бедидерин чеҥдип алганнар.

Бүдүрүлгеде стахановчуларның саны ай, квартал бүрүзүнде өзүп, бүгү делегейниҥ ажылчы херээженнериниҥ хүнү — март 8-ке чедиишкиннинг ужуражыры-биле алган хүлээлгелерин база-ла шевергин күүсеткеннер. Массалыг салбырның мастери Рясик, херээжен хептер даараар салбырның даараныкчылары Ажылчы, Кээк, Бошка олар делегей херээженнериниҥ хүнүнге белек кылдыр мартта бүдүрүлгениҥ планын 130—150 хуу күүсеткен болгаш күш-ажылда кызымак ажылдап турарлар.

М. БАГБУЖАП.

МЧАЭ артельдиҥ Уставынче шилчээн

Чаа-Хөл районда «Улуг-Даг» МЧАЭ-ниҥ ажылы чыл бүрүде-ле экижип организас ажыл-агый талазы-биле быжыгып, көдээ ажыл-агый артелиниҥ Уставынче шилчиириҥе белеткелди тургускан. Олар тудуг суур талазы-биле улуг ажылдарны бүдүрүп, артелдиҥ уставынче шилчиириҥе чогуур белеткелди кылган. 1950 чылда көдээ ажыл-агыйның ажылдарын бүрүнү-биле күүседип ап, чамдык шөлдерден бедик дүжүттү чеҥдип алганнар.

1951 чылдың часкы тарылгазынга бүрүн четчир үрезиннерни уруп ап, ону арыглаарын чорудуп турар. Бо чылдың январьда ук МЧАЭ-ниҥ кежигүннери көдээ ажыл-агый артелиниҥ Уставын бир ыыт-биле хүлээп алган. Колхозчулар боттарының колхозунуҥ адын улуг башкы В. И. Лениннiҥ ады-биле адап алганнар. Колхозтуҥ баштаар чериниҥ составынга беш кижини болгаш колхозтуҥ даргазынга эш Бегзини соҥгаан. Ол ышкаш ревизия комиссияларын соҥгувушаан, хову, тудуг, мал ажылының бригадаларын тургускан. Ленин аттыг колхозтуҥ бүгү кежигүннери 1951 чылда улуг-улуг чедиишкиннер дээш эпнайыралдыг ажылдап кирипкеннер.

А. АДЫГЖЫ.

Тарылга белеткелин доозуп турар

Бии-Хем районнуҥ Кочетов аттыг көдээ ажыл-агый артели чер болгаш мал ажылының талазы-биле эвээш эвес чедиишкиннерни чеҥдип алган. Колхоз 1949 чылда бедик дүжүттү алган болгаш 1950 чылда 219 гектар шөлдүҥ гектар бүрүзүнден 18 центнер дүжүттү алган.

Бо чылдың тарылгазының бүгү белеткелдерин бедик шынарлыг, чогуур өйүнде доозарының хемчеглерин кызымакай чорудуп, колхозчулар бедик дүжүттүҥ суурунда кышкы агротехниктиг хемчеглерни эки чорудуп турар.

1951 чылда часкы чер аҥдарылгазын узуткаар, чүгле аҥдарган кур болгаш аҥгыс черлерге тарааны чажып тарыырынче шилчиириниҥ суурун тургузуп алганнар. МТС-тиҥ дузаламчызынга даянгаш 568 гектар кур черни аҥдарып белеткээн, ооҥ чайгы ажаалгазын эки чоруткан. Ол ышкаш күскү аҥгыс черни 461 гектарны аҥдарып белеткээн.

Үрезин уруушкунунуҥ планын ол колхоз бүрүн күүсеткен. Ону арыглаарында 4 кижи ажылдап турар. Олар хүн нормазын 110—120 хуу күүседип, ам 850 центнер кызыл-тасты арыглап алган.

Колхозтуҥ баштаар чери эрткен-даа чылда, бо-даа чылда кышкы агротехниктиг хемчеглериниҥ планын күүседиринге кол кичээнгейни салып турар. 20 гектар үрезин участогунга дошту чыыылдырып чайындылаткан. Белеткеп аҥдарган черлерге 205 шанак өдекти төккен. Колхозтуҥ баштаар чери ажыл-агый бүрүзүнге хүлдү, куш өдээн чыырын дааскан болгаш ындыг арга-биле 7 центнер хүлдү, 4 центнер куш өдээн бөлүп алган. Февраль болгаш март айларда хат эгелээри-биле 50 гектар тарылга шөлүнге хар мөөннеп хөртүктээринге, база 100 гектар үрезин участогунга часкы хар суун доктаадып сиҥиреринге колхозчулар амдыгааштан белеткеп турар.

Колхозта машина, чепсек-херексел-дериниҥ септелгези багай эвес чоруп турар. Андазыннар септелгезин бүрүн доскан, сеялкаларны болгаш аътарының дериг херексели доозуп турар. Часкы тарылга үезинде аътларга бодүүн чемнерни болгаш концентраттарны курлап үскен. Часкы тарылга белеткелинге коммунистер болгаш комсомолчулар улуг рольду ойнап турар. Олар бүгү-ле ажылдарга колхозчуларны идепкейлиг эвилелдеп, бедик дүжүт дээш демиселди кажаҥгызындаа-даа артык чорудуп турар.

А. ГЛОТКОВ.

Баянгол ооруунуҥ тайгаларында

Кызыл районнуҥ Көк-Тейде «Совет-Тыва» колхозтуҥ тудуг ажылдакчылары болгаш бызаҥчылары тудуг (бригадири Мунзакпан) ажылында социалистиг чарышты аразынга калбарткан.

Колхозтуҥ тудуг ажылынга 40 ажыг кижи, оларның 23-жү тайгада тудуг материалы белеткеп, күш-ажылга чүткүлдүг ажылдап турарлар. Олар январь, февраль айларда 1000 кубометр ыяшты белеткээн болгаш ооҥ иштинден 12 чурттарга бажыҥнары бир контора тудар ыяштарны тайгага чоҥгаш, тудуг шөлүнде дажыглап турарлар.

Тудуг материалы белеткээринге хүнбүрүде үлүг нормаларын 130—150 хуу чедир күүседип турар Көкей-оол, Баа-хөө ышкаш шалыпчылар хөй.

А. КУҢГАА.

Башкылар орус дылды өөренип турарлар

Шагаан-арыг тыва 7 чыл школазының башкыларының ортузунда орус дыл өөренириниҥ бөлүмү эки ажылдап турар. Бөлүмде 12 башкылар неделя санында бир удаа өөренип турар. Бөлүм тургустунга-ла 8 удаа кичээлдерни чоруткананың түҥнелинде, орус дылды чугаалап билбес турган кижизидикчи эш Докпак орус дыл кырынга айтырыгларны харыылап турар кылдыр өөренип алган болгаш ам кыска домактарны бодуу чогаадып бижиптер апарган. Башкылар боттарының аразында орус дыл кырынга чугаалажыр кылдыр дургурушкаш, ажыл үезинде үргүлчү орус дыл кырынга чугаалажып турарлар.

Бөлүм башкызы эш Соколова кызымак, сонуурганчыг башкылап турар. Комсомолчу аныяк башкы Серээдар уран чогаалдың, политиктиг болгаш эртемниҥ 6 чүүл орус дыл кырында литератураларын номчаан болгаш ам Борис Полевойнуҥ Ёзулуг кижи дугайында тоожузун» номчуп турар. Ынчаҥгаш школаның башкылары Ленин—Сталинның дылы — орус дылдың өөредилгезин кызымак өөренип турарлар.

Б. ДҮПШҮҢ.

Колхозтарга чээли

Колхозтарга капиталдыг ажыл чорударынга күрүведен берип турар чээли чыл тудум өзүп турар. Көдээ ажыл-агый банкыларының берип турар үр хуусаалыг чээлизи-биле колхозтар хөй ниити бажыҥнарын, чугула албан черлерин, мал турар черлерин тудуп тургузуп, ыяш тарыыр, мелиоративтиг болгаш ирригациялыг ажылдарны чорудуп турарлар.

Бо чылын ССРЭ-ниҥ көдээ ажыл-агый банкылары колхозтарга чээлини өрткен чылга деннээрге хөйнү тывыскан. 1948 чыл-биле деннээрге, чээлиниҥ ниити түҥү 1950 чылда үш катап өскен. Эҥ ылаҥгыя мал ажыл-агыйынга үндүрген чээлилер дөрт катап улгаткан.

Бо чылын колхозтарныҥ мал ажылын улам сайзырадырынга минералдыг сайзырадылганы чорударынга, көдээ ажыл-агыйның бүгү ажылдарын электрофикастаарынга болгаш механизастаарынга тыпсыр чээлиниҥ хемчээли улам улгадыр.

Мелиоративтиг болгаш ирригациялыг ажылдарны чорударынга үндүрген чээлиниҥ ниити түҥү эрткен чылда ол ажылды чорудар сорулга-биле колхозтарның алган чээлизинге деннээрге бүдүн чартык катап өскен. Мал ажылын, сад ажылын, виноград болгаш цитрус культураларын сайзырадырывыҥ чээлизи 25 хуу ажыг өскен-дир.

Дузалаар ажыл-агыйның үлегерлери болур дээрбе, тараа соктадыр чер, тууйбу кылыр болгаш өскедаа чүүлдерви организастаарынга, тудуг материалдарын бүдүрериҥе үндүрген чээлиниҥ түҥү эрткен чыл дардан 40 хуу улуг. База ол ышкаш колхозтарны радиофикациялаарынга улуг түҥнүг чээлини үндүрери көрдүнгеп.

(СЭТА).

Тудуг планын күүседиринче

Алдан-Маадыр сумуда Калинин аттыг көдээ ажыл-агый артели Сүт-Хөл районда аныяк колхозтарның бирээзи. Кызымак күш-ажылдың түңнелинде колхозтуң төвү кыска үениң иштинде көрүштүг чараш суур кылдыр калбарып келген. Ниитиниң болгаш чуртталга бажыңнарының чаа-чаа тудуглары үргүлчү немежип турар.

Ажылда чедиишкиннерни быжыглавышаан, бо чылгы тудуг планын эрестиг боттандырарынга белеткел улам дыңзыгып турар. Тайгада 9 кижи составтыг бригада февраль 18-ке чедир 2880 чудуктарны белеткеп, черниң агында бөлген. Ынчаарга транспорт ажылында 12 кижи олардан хожудавайн, кестинген чудуктарны артель төвүнче удур-ла сөөртүп турарлар.

Артельдиң белеткел болгаш транспорт бригадалары чүгле суурда бызаңчыларны тудуг материалы-биле үзүктел чок хандырып турар эвес, олар колхозтуң 1951 чылда тудуг планын күүседиринге четчир эки шынарлыг ыыштарны суурда эккеп турар. Оларда 2—3 ажыл нормаларын күүседип турар Бүкүү, Амазаан, Доржу ышкаш ажыл-ишке организакчы мурнакчылар хөй.

С. СЕРИҢ-ООЛ.

Социалистиг сууржулга дээш

Элегесте «Победа» колхозтуң суурунда тудуг ажылы дүрген темпи-биле боттанып турар. Ында чүгле колхоз тудуглары болгаш чуртталга бажыңнары кылдынып турар эвес, ооң-биле кады Элегес суунда улуг күштүг электри станциязы база тургустунуп турар.

Социалистиг сууржулга дээш ол улуг ажылдарга колхозчу комсомолчуларның киржилгези биче эвес болуп турар. Ылаңгыя 5 кижи составтыг бригада тургустунганының баштайгы хүннеринден-не эгелеп күш-ажылга бедик көргүзүглерлиг болган.

Комсомолчу бригада соңгулдалар хүнүнге уткуштур тайгага сомнатынган 5 бажыңнарны, база тудугга 60 кубометр ыышты колхоз төвүнде сөөртүп эккелген. Ол ышкаш электри станциязының тудуунга 40 ажыг кубометр ыышты белеткеп сөөрткен. Оларда Будук-оол, Сүүр-Кара, Нам-оол эң эки ажылдап турар.

В. ТҮМЕТЕЙ.

Колхозтуң малчыларында

Агитация ажылында чедиишкиннерни быжыглап, ону улам күштелдирер сорулга-биле Таңдыда «Кызыл партизан» көдээ ажыл-агый артелинде парторганизация боттуг хемчеглерни алган. Соңгулдалар үезинде бригадалар аайы-биле тургустунган агитаторлар ам ол-ла черлеринде быжыглатынган. Олар малдың ышкы ажылы, часкы тарылгага чедиишкинниг белеткел дээш демисежип турар.

Артельдиң Кара-Сугда мал бригадазында онаатырган агитаторлар Борбак-оол, Долчаңмаа, Ширижик олар партияның даалгазын ак-сеткилдиг күүседип турар. Олар агитация ажылын амыдыралга холбаштыр чорудуп, малчыннарның мурнунда тургустунган сорулгаларны эки түңнелдиг болдурарынче угландыр кылып турар.

Бригаданың малдаан инээ шупту менди, ажаалдайың экизинден оларда мал күсү хевээр семис. Ылаңгыя ол талазы-биле Сандак, Биче-оол, Шыырап, Ак-оол, Доржу олар үүткүлдүг ажылдап турар.

Чедиишкиннерни быжыглаар дээш

Шуйда «Мурнакчы» көдээ ажыл-агый артели Бай-Тайга районнуң аныяк колхозтарының бирээзи. Артельдиң кыс-үениң иштинде ажыл-агыйы бедик көргүзүглерлиг болган. Чедиишкиннерни быжыглап, улам чаа тиилелгелер дээш колхозчу ажыл-ишчилер могаг чокка ажылдап турарлар.

Артельдиң кышкы мал ажылы таарымчалыг байдалда тургустунган. Эш Сюрюңнүң кадарган инээ, база эш Бадапайның чылгызы шупту менди, күсү хевээр семис. Ол ышкаш эш Дамдыңның кадарган хоюндан 45 төрээн, соңчаш төлү бүрүн алдынган. Мал өстүрериниң күрүне планын күүседири дээш олар чаа бедиткен хүлээлгелерни алгаш ажылдап турар.

Сууржулга дээш демисел база-ла чедиишкинниг болуп турар. Эш Санчы-оолдуң удуртулгазында бызаңчы бригадазы үүгле сөөлгү айда безин малдың 3 кажааларын, чуртталгага 2 бажыңнарны кылып дооскан.

Х. ШИРИ.

Чаагай амыдыралдыг колхозчу

Каа-Хем районда «Октябрь 30 чыл ою» көдээ ажыл-агый артелиниң малчыннары ниитиниң малын менди кыштагладыр дээш организастыг хемчеглерни ап, бүгү күштү мал ажылынче угландырып турар.

Ниитиниң хой, өшкү чылгы болгаш мыйыстыг бода малын эң эки өөт-сигенниг алды кезек черде үзүп одарлаткан. 215 баш мыйыстыг бода малды, 248 баш хөй өшкүнү турум азыралда киргген. Мал чеми сигеп, саваң сөөртүр ажылда тускай кижилер ажылдап турар.

Хойжу Данчай-оолда 360 баш хойлар, база бир коъдан хойнуң кадарчызы Даваалайда 422 баш хойлар эки деңгилделіг болуп турар. Колхозчуларның хуузунда хой, өшкү малын колхозчу Каваа чаңгыс-даа баш хорамча чокка менди кадарып турар.

Бо чылын төрүүр бүгү малдың чаш төлүн бүрүн камгалап алыр дээш малчыннар бүрүзү тус-тус бот хүлээлгелерни алган.

А. МУИНУУ.

Үре-түңнелдиг шеф

Каа-Хем районнуң албан организация черлериниң ажылдакчылары колхозтарга шеф ажылы-биле дыка улуг дузаламчыны чедирип турар. Бо чылдың февральда районнуң бүгү албан организация черлериниң ажылдакчылары колхозтарның организация тургузуун быжыглаар херекке эвээш эвес ажылдарны чоруткан. «Октябрь 30 чыл ою» колхозка 28 кижи, 12 аът-биле бир хүннүң иштинде 100 ажыг чудуктарны белеткеп берген. Аңаа Шумов, Балханов, Очур-оол, Самороков, Есипов, Некрасов оон-даа өскелер эң эки ажылдааннар.

«Сталинчы орук» колхозка шефчилер ыяш белеткелинге, тараа бастырарынга болгаш шаңнардан тарааны сөөртүрүнге дузалашканнар. Ол ышкаш 6 километр черниң кылын харын машина чоруур кылдыр аштап бергеннер. Дыка хөй шефчилер ак-сеткилдиг эки ажылдааннар. Ол-ла хүн колхозчулар-биле кады чамдык шефчилер школага болгаш интернатка 30 кубометр ыышты белеткеп бергеннер.

Шефчилериниң күш-ажылчы дузаламчызы-биле кады солун чагылдазын эш Шнырова эки организастааны-биле районнуң «Колхозчу» деп солунун 55 экземплярны болгаш өске-даа «Шын», «Тыванның аныяктары» солуннарны колхозчулар чагыткан. Солун чагылдазын чорударынга колхозтуң санакчызы эш Кумаажык улуг дузаны чедирген.

Д. ШАБАГАНОВ.

Аас кежиктиг амыдырал

Колхозчу чаагай амыдыралдың артык күштүүн билгеш, 1942 чылда Торгалыгда «Күш-ажылдың хостуу» колхозка кирген мен. Ынчаарда мээң амыдыралым кончуг түренги, безин олурар бажыңым чок. Мээң амыдыралымга чаартылгаларның бурунгаар базымы колхозка кирген хүнден эгелээн.

ВКП(б)-ниң кежигүнүнге ооң мурнунда-ла кирген мен. Мээң ханы күзелимни барымдалааш, колхозтуң баштаар чери 1943 чылда мени чылгы кадарчызынга киирген ниитиниң идегелин ак-сеткилдиг хандырып, Төрээн чуртумнуң мурнунга үүткүлдүг ажылдаарымны быжыг шиитпирлеп алган мен.

1945 чылда мээң кадарган чылгым 60 баш чедир өскен, а 1946 чылда—70, 1947 чылда—88, 1948 чылда—106, 1949 чылда—134 четкен. Эрткен чылын төрээн 55 бениң кулуннарын шупту менди алдым, бо чылын төрүүр 60 бе бар, ооң кулуннарын база чаңгыс-ты-даа чидириг чокка алыр мен.

Мээң амыдыралым культурлуг болгаш бай-шыдалгыр болган. 1949 чылда 500 күш-хүн, эрткен чылын 800 күш-хүн ажылдап алдым, өг-бүлем база хөй күш-хүннерлиг. Тарааны тонна-тонназы-биле, эът, саржаг дээш өске-даа хереглеривисти өйлеп ап турар бис. Мээң ургларым школада хүрүне хандырылгазы-биле өөренип турар.

Д. СУНДУЙ.

«Күш-ажылдың хостуу» колхозтуң чылгычызы.

Чер-черде бижик өөредилгезиниң дугайында чагаалар

Ажылчы чоннуң ортузунда бижик өөредилгезиниң канчаар чоруп турарының дугайында бижикчилериниң чагаалары биске хөйү-биле кээп турар. Оларның чамдыктарын допчулап көргүзерге болза:

—Чаа-Хөл районнуң Шаңчы сумузунда бижик өөредилгези эки чоруп турар. Сумунуң девискээринде 5 кезек черде 84 кижини хаара туткан бөлгүмнерни организастап тургускулаан. Олар неделя санында 2 катап кичээлдеп турар. Ол бөлгүмнериң башкыларынга, эң шыырак 5 комсомолчуларны үзүп тургускан, оларның иштинден эштер Шойдар, Өшкү-Саар 25—25 кижилерни хүлээнип алган кызымаа-биле өөредип, башкылаашкынның арга-дуржулгазында билдинмес айтырыгларны школа башкыларындан үргүлчү айтырып ап турарлар. Ылаңгыя школа эргелекчизи эш Ымый-оол бижик бөлгүмнериниң башкыларынга үргүлчү арга-сүмени кадып, онза идепкейлиг дузалажып турар — деп, бижикчилер М. Маадыр-оол, М. Балдар олар бижип турарлар.

—Кызыл-Даг сумузунда «Бурунгаар» колхозтуң кежигүннери боттарының ортузунда бижик билбес болгаш бижикти багай билир чорукту узуткаар дээш, 53 кижи киржикчилиг бижик бөлгүмүн эрткен чылдың декабрь эгезинде-ле организастап тургусканнар. Бөлгүм бо аразында элээн шынарлыг кичээлдеп келген. Кичээлге дыңнакчыларның идепкейи кончуг улуг. Чолдак-Кара, А. Байыс, Уйнук, Дадар дээн ышкаш дыңнакчылар онза чедиишкинниг өөредилгезин суму школазының, башкылары Хүрен, Сандан олар кончуг билдингири-биле башкылап турар — деп, база ол-ла райсннуң бижикчизи Х. Сарыг-оол чугаалап турар.

—Шагаан-Арыг сумузунуң «Кызыл тук» көдээ ажыл-агый артелинде аныяк культармейжилер Барыш, Биче-кыс олар колхозка бижик билбес чорукту узуткаары дээш идепкейлиг ажылдап турарлар. Олар бижик билбес болгаш бижикти биче билир чорукту узуткаарының ийи бөлгүмүн бо чылдың январь 21-де-ле организастап тургусканнар.

Эш Биче-кыстың башкылап турары бижик өөредириниң бирги бөлгүмүнде бижикти шуут билбес 10 колхозчу хереженнер өөренип турар. Ол бөлгүм бо аразында 10 катап кичээлдээн, эш Барыштың башкылап турары бижик бөлгүмүнде бижикти биче билир 10 кижи өөренип турар. Олар баштайгы бөлгүмге бодаарга, оон элээн шыырак программа ёзугаар өөренип турарлар.

Мынчангаш комсомолчу культармейжилер Барыш, Биче-кыс олар дагдынып алган кижилерин май 1-ге чедир шуптузун бижикти эки билир кылдыр өөредир хүлээлгени ап хайныышкыныг ажылдап турарлар—деп В. Таржаа бижип турар.

—Өвүр районнуң Дус-Даг сумузунда Совет Тыванның беш чыл ою аттыг колхозтуң кежигүү коммунист эш Иймага парторганизациядан күзүн-не колхозта бижик өөредилгезин удуртур дугайында даалганы берген турган. Партияның ол чугула даалгазын күүседир дээш кызымак ажылдаанының түңнелинде эш Ийма бижикти шуут билбес турган 7 коммунистерни шыырак билир кылдыр өөреткен. Ол ышкаш бижик билбес 27 колхозчуларның 21-ин бижикти саат чок номчуп, бижип турар кылдыр өөредип шыдаан. База бижикти биче билир турган 30 ажыг колхозчуларның 18-зин бижикти эки билир кылдыр өөреткен.

Коммунист эш Ийма үүгле партияның ол даалгазын эки күүседип турар чүве эвес, харын партия эге организациязының хана солунун база редакторлап турар — деп, бижикчи эш М. Чамбал-оол бодунуң чагаазынга бижээн.

—Сүт-Хөлдүң Бора-Тайгада «Сталинчы орук» колхозта болгаш бүгү сумунуң девискээринде бижикти шуут билбес 58, биче билир 196 кижилерни бүрүткеп даңзылааш, оларны өөредириби-ле 6 кезек черге бөлгүмнер организастаан турган. Олар эге бажында шымбай шынарлыг кичээлдеп турганнар. Өөредилге херекселдери, үжүглел болгаш өске-даа эргежок чугула үүлдер база-ла бар.

Ындыг болза-даа, школа башкыларындан, сумуда кызыл өгден болгаш районнуң улус өөредилге килдизи эш Балчырның талазындан ол хире организастыг эгелээн ажылче кичээнгей салбайн, чогуур практиктиг дуза көргүзүп пээнинден сөөлгү үеде ук ажыл сандаргай, байдалче хирген — деп, эш А. Сергей бижип турар.

Бижик өөредилгезин, кежээки школаны кичээнгейниң төвүнге тургузар

Тере-Хөл районнуң „Большевик" колхозта кежээки школа 32 өөренмкчилиг тургустунган. Анаа колхозчулар улуг сонуургалдыг өөренип, кичээлдер үзүктелиишкиви чок болуп турар. Кежээки школаның дыңнакчылары орус дылды кичээнгейлиг өөренип, ооң төөгүлүг ужурдузалыын шын билип турарлар.

Район төвүнде кежээки школага өөренип шыдавас, чаш уруглуг бажың өөзи хереженнерге хүндүс ажыл шагында өөренир бөлгүмнү тургускан. Ында 19 кижи өөренип турар. Бөлгүм январьниң ортан үеэзинден бээр 20 катап өөренген. Өөредилгениң шынзры эки, ол бөлгүмнү 7 класс дооскан эш Билчээ башкылап турар. Районнуң оон өске черлеринде бижик өөредилгези болгаш кежээки школалар четпес ажылдап турар. Район төвүнде аныяктарның кежээки школазында кичээлдер үзүктелип, дыңнакчыларның кончуг эвээш кезии кээп турар. Ооң директору эш Сүрүнмаа негелде чок ажылдап турары-биле чамдык кичээлдерде башкы келбес, өөренир чери үргүлчү хагдынчак турар таварылгалар хөй.

Районнуң албан организация черлериниң удуртукчулары боттарының техниктиг ажылдакчыларын (завхозтар, бажың аъштакчыларын, аът ажаакчыларын, таңнылдарын болгаш өскелерни-даа) бижикке болгаш кежээки школага өөредир дугайында кандыг-даа сагыш салбайн турар. Анаа тодаргай факты кылдыр. ВКП(б) райкомунуң завхозу эш Идам, райкүүскомнуң бажын аъштакчызы эш Ичин-Хорлуу бижик билбес хирезинде кайда-даа өөренмейн турарын көргүзерге-ле четчир. Районнуң сумуларында бижик өөредилгезиниң бөлгүмнери эрвегей шынарлыг тургустунган. Бижик бөлгүмнери өөредилге херекселдери биле чедир хандыртынмаан. Культармейжилер четпес ажылдап турар. Районо эргелекчизи турган эш Вяткин бижик өөредилгезиниң хереэн буступ дүжүүшкүнге таварыштырган. Район төвүнге культармейжилериниң семинарын кончуг шынар чок эртирген.

ВКП(б) райкомунуң хереэженнер килдизи, профэвилел райкому партия эге организациялары боттарының шугуму-биле бижик өөредилгезинге дузалашпайн турарлар.

Суму советтериниң даргалары бижик өөредилгезиниң хереэн удуртур хүлээлгезинден шуут чайлаанар. Райкүүском бижик өөредилгезиниң талазы-биле бодунуң килдизи районону багай удуртуп келген. 1950 чылда бижик өөредилгезинге көрдүнген акшаны эренгей ёзу-биле чарыгдаан. Райононуң харыысалга чок болганы-биле районда бижик өөредилгезиниң чаңгыс-аай шын учёду мынчага чедир тургустунмаан.

ВКП(б) райкому, райкүүском бижик өөредилгезиниң сандаргай ажылы биле үр үениң дургузуунда таржып келген. Бижик өөредилгези дээрге улуг политиктиг херек болганда, районнуң партия, совет комсомол болгаш өске-даа организацияларның ол талазы-биле хүлээлгези канчаар-даа аажок улуг.

Партия болгаш чазактың салып турар сорулгаларын хоозун лозуң-биле чаап кагбайн, район удуртукчулары бижик өөредилгезин шынаржыдарынче онза аргаларны болгаш хемчеглерни алыр херек.

Ажылчы чоннарның ортузунга бижик өөредилгезиниң ажык-дузазын үргүлчү тайылбырлап, улус өөредилге ажылдакчыларының ажылынга үргүлчүнүн контролюн тургузуп, боттуг дузаларны көргүзери чугула. Ол ышкаш культармейжилернин, бөлгүм башкыларының шыырак белеткелдиг семинарларын доктаамал чорудуп, оларның аргадуржулга солуушкунун калбаа-биле практикалаары чугула.

К. Чамзырың.

Социализм чуртунуң хереэженнери

Октябрьниң социалистиг Улуг революциязының, совет социалистиг тургузугнуң канчаар-даа аажок улуг чаалап алыышкыннарының бирээзи болза, ССРЭ-де хереэженнерни хостааны болган болгаш бистиң чуртувустуң экономы, хөй-ниити политиктиг, база культурлуг бүгү амыдыралынга бүрүн болгаш ёзулуг дең эргезин тургусканы болур.

Хаанныг Россияга хереэжен кижиниң өөредилгеже, эртемче болгаш культураже оруу хааглыг турган. Революция мурнунда хөлезилиг күш-ажылда 100 хереэжен кижи бүрүзүнүң бежен бежи хөделдеп, чээрби бежи хөлечиктеп ажылдап турган Үлетпүрде хереэженнериң саны ниити ажылдап турганнарга бодаарга үүгле 13 хуу болуп турган.

Марксизм болгаш ленинизм ниитилелге хереженнериң байдалының дугайында айтырыг кезээ мөңгеде өскерилбес айтырыг болбас, харын хөй-ниитиниң, экономнуг тургузугларының үе бүрүзүнде төөгүлүг байдалдыг болур деп айыткан болгаш хереэжен улусту хостаарынче, база оларның аас-кежиинче чарачангыс шын орукту айыткан, — ол болза, ажылчы хереэженнерни бүгү үлетпүрчин аңгы-биле кады капиталдың дарлалындан хостаар болгаш социалистиг хөй-ниити тургузуун тургузар дээш демиселдиң оруу болур.

Ленин болгаш Сталин хереэженнерни хөй-ниитиниң бүдүрүлгезинге киириштирерин канчаар-даа аажок улуг ужур-дузалыг деп көрүп турганнар. «...Хереэженнерни бүрүн хостаарынга болгаш эр кижи-биле ооң ёзулуг дең эргелиг болурунга хөй-ниитиниң бүдүрүлгези херек, күш-ажылдың ниити бүдүрүлгезинге хереэжен кижиниң киржири херек, ынчаарда хереэжен кижи эр кижи ышкаш байдалды эзлеп болур» — деп Ленин бижээн.

Коммунистиг партия болгаш совет күрүне бистиң хереэженнеривисти ынак, сагыш салыышкынныг аваазы ышкаш өстүрүп кижизидип турар. Бистиң чуртувус хереэженнериң мурнунга бүгү өөредилге черлеринче орукту ажыткан болгаш социалистиг бүдүрүлгеге киржилгеже хаара туткан.

Улус ажыл-агыйында ажылдап турарларның 40 ажыг хуузу хереэженнер болуп турар. Дээди өөредилге дооскан тускай эртемниглериң 50 хире хуузу хереэженнер.

Колхоз тургузуунуң түңнелинде көдээ ажыл-агыйда тараачын хереэженнер ниитиниң хостуг күш-ажылынга киржип, эр кижи-биле дең эргени херек кырында чеңдип алган болгаш политиктиг, база культурлуг өзүлде талазы-биле кызыгаар чок аргалыг болган. 1949 чылда свёкла шөлдериниң колхозчу-шалыпчы хереэженнерин партияның болгаш чазактың удуртукчуларының хүлээп алыышкынынга эш Сталинның чугаалааны болза: «Үүгле колхозчу амыдырал күш-ажылды хүндүлелдиң хереэ кылып шыдаан, үүгле колхозчу амыдырал көдээге ёзулуг маадыр-хереэженнерни өстүрүп шыдаан. Үүгле колхозчу амыдырал дең эвес чорукту узуткаан болгаш хереэженнерни бут кырынга тургузуп шыдаан». Колхозтарда хереэженнер ёзулуг улуг күш болу берген.

Совет хереэженнер бистиң ниитилеливистиң политиктиг болгаш культурлуг улуг күжү болу берген. 280 хереэженнер ССРЭ-ниң Дээди Совединин депутаттары, ийи муң хире хереэженнер эвилелдешкен болгаш автономнуг республикаларның Дээди Советтериниң депутаттары, чартык миллион ажыг кижи чер-черниң Советтериниң депутаттары болуп турарлар.

Муң-муң хереэженнер бистиң чуртувустуң академияларында, дээди өөредилге черлеринде, институттарда болгаш лабораторияларда эртем-шинчилелдиң ажылдарын чорудуп турарлар. 2 миллион ажыг хереэженнер улус чырыдыышкынының талазында, миллион ажыг кижи кадык камгалалында, оларның иштинден 191 муң кижи эмчилер болуп ажылдап турар.

Дыка хөй хереэженнер литература болгаш уран-үүл талазында ажылдап турар болгаш Төрээн чурттуң ады дээш чаа-чаа чедиишкиннерже совет улусту сорук киирип турар бедик идеялыг чогаалдарны үндүрүп турар.

Эртем, чогаадыкчы, литература болгаш уран-үүл талазы-биле шылгарангай ажылдары дээш 399 хереэженнерге Сталинчы шаңналды тывыскан.

Совет эрге-чагырга национал дарлалды узуткааш Тыванның шаанда эргечок чораан хереэженнеринге күрүненің ажыл-агыйының бүгү адырларынче кифер эжикти ажыдып берген. Тываның улус ажыл-агыйының ам үеде ажылдакчыларының 43 хуузу хереэженнер болуп турар. Оларның дыка хөйү бүдүрүлгениң стахановчулары болгаш шалыпчылары. Раскова аттыг дааранылга комбинадының хереэжен костюмнер быжыкчызы эш Ананьина планын 250—280 хуу күүседип турар, Кызылдың электростанциязының ажылдакчылары эштер Козлова болгаш Куклина 1951 чылдың февральдиң планын 111 болгаш 118 хуу күүсеткеннер. 1946 чылга дөмейлээрге колхозчу хереэженнерниң саны 10 катап улгаткан. Дыка хөй колхозчу хереэженнер социалистиг чер ажылының болгаш мал ажылының өзулуг мергежилдиглери болу берген. Элегес совхозунуң бызааларының алдарлыг ажаакчызы эш Манганак 1949—1950 чылдарда чидириг чокка 290 бызааларны доруктуруп алган болгаш хонукта ортумак деңзи немелдези 750 грамм болуп турган. Каа-Хем районнуң «Ленинчи орук» колхозтуң колхозчулары эштер Попова болгаш Иванова олар хүннүң нормазы 500 турда 4 муң сноптарны тус-тузунда баглап турганнар. 1949 чылда 400 ажыг күш-хүнү ажылдап алган хереэженнер ийи чаңгыс турган болза, 1950 чылда 500 ажыг күш-хүнү ажылдап алган хереэженнер он-он болуп турар. Чөөн-Хемчик районунуң «Кызыл тараачын» колхозунуң эш Оржуңмаа 815 күш-хүнү, Жданов аттыг колхозтуң эш Бүдүүлей 814 күш-хүнүн ажылдап алган.

Областың 193 школаларында өөредилге кижизидилгениң улуг ажылдарын 800 ажыг хереэжен башкылар чорудуп турар. Областың эң эки башкылары Чылбак Вера, республиканың алдарлыг башкызы эш Федорова болгаш оон-даа өскерлер ёзулуг хүндүткелдиг болуп турарлар. Кадык камгалының ажылдакчыларының ниити санының 89 хуузу хереэженнер болуп турарлар. Чөөн-Хемчик болгаш Барыын-Хемчик районнарның эмнелгелериниң эргелекчилери Александрова болгаш Исаева олар ышкаш дыка хөй эмчилер бистиң облазывыстың ажылчы чоннарының кадык камгалалының хереэнге боттарының билиин ак-сеткилдии-биле берип турарлар.

Үүс-үүс хереэженнер культур чырыдыышкын черлеринде ажылдап, мунмуң кыстар эге, ортумак школаларда болгаш ортумак өөредилге черлеринде өөренип турарлар. Уран-үүл талазында ажылдап турар эштер Хүргүлек, Кара-Кыс оларның өзүлдезин өөрүшкүлүү-биле көрүп турар бис. Бистиң облазывыстың үүс-үүс хереэженнери партия, советтиң удуртур ажылдарынче депшитирген. Үүгле 1950 чылда 3 хереэженнер ВКП(б) райкомнарының секретарьлеринге депшитирген.

Партия болгаш чазак ие-хереэжен кижи хөй-ниитиниң бүдүрүлге амыдаралынга идепкейлиг киржилгезин боттарының ие болур бедик хүлээлгелерин күүседири-биле холбаштырар бүгү байдалды тургузуп берген. ССРЭ-де 7 муң хире уругларның болгаш хереэженнериң консультациялары, уругларның 18 муң ажыг доктаамал яслилери ажылдап турар болгаш 1950 чылдың чайынында 5 миллион уруглар пионер лагерьлеринге, санаторияларга болгаш уругларның өске-даа черлеринге дыштанганнар. Үүгле сөөлгү беш чылдарның дургузунда хөй уруглуг болгаш бот иелерге 18 миллиард рубльди төлээн болгаш маадыр-ие деп хүндүлүг атты 33 муң хереэженнерге тывыскан, 3 миллион ажыг хереэженнер хөй уругларлыг болган ужурунда орденнер болгаш медальдер-биле шаңнаткан. Үүгле бистиң облазывыста 80 хереэженнерге хөй уругларлыг болган дээш «Маадыр-ие» деп атты тывыскан, орденнер-биле 3439 иелер шаңнатканнар.

Бистиң совет күрүневис ышкаш делегейде чаңгыс-даа күрүне хереэженнерге ол хире хөй үвени кылбаан. Совет хереэжен ону билир болгаш ол улуг сагыш салыышкынга большевик партияга, совет эрге-чагыргага, эш Сталинга изиг ынакшылы-биле болгаш бодун бердингени-биле харыылап турар. Совет хереэжен бодунуң бүгү сеткили-биле болгаш ажыл-хереэ-биле Төрээн чуртунуң чаагай чоруунга бүгү күжүн билиин, а бир эвес херек болза—амы-тынын бээринге беленин көргүзүп чораан болгаш көргүзүп турар. Совет хереэжен Ада-чурттуң Улуг дайынының үезинде дайын үезиниң бергелерин туруштуу-биле шыдап эртирген.

Делегейниң хереэженнериниң хүнү — март 8-ти Совет Эвилелиниң ажылчы чону бо чылын массаның политиктиг болгаш күш-ажылчы улуг көдүрлүүшкүнүнүң байдалында демдеглеп эртирип турар. Ажылчы чоннар депутаттарының чер-чер Советтеринге болгаш эвилелдешкен, автономнуг республикаларның Дээди Советтеринге соңгулдаларга боттарының мораль-политиктиг чаңгыс эвин база катап көргүскен, Ленин—Сталинның партиязының политиказын чаңгыс эп-сеткилдиг чөпшээрээнин, бодунуң социалистиг Төрээн чуртунуң күчүзүн улам-на быжыглаарынга беленин көргүскен.

Тываның көдээ ажыл-агыйын социалистиг ёзу-биле эде тургузарын чедиишкинниг боттандырып турар. Ам арат болгаш тараачын ажыл-агыйларның 61 хуузу колхозтарда катышкан. Күрүнеге дужаар эът, дүк, тараа планын 1950 чылда хуусаа бетинде күүсеткен. Колхозтар ниитиниң продуктулуг мал ажылын хөгжүдериниң планы күүсеткен.

Мурнундагы көзүкүн араттар культурлуг чылыг бажыңнарда чурттап, чараш чаагай суурларны тудуп турар. Улус өөредилгезиниң, кадык камгалалының четкизи улам-на калбарып, национал хевирлиг, социалистиг утка шынарлыг культура хөгжүп турар.

ССРЭ-ниң болгаш улус демократизының чурттарының ажылчы хереэженнери март 8-ти улуг чедиишкиннер-биле ужуражып турда капиталистиг, колониальдыг болгаш хамаарылгалыг чурттарның хереэженнериниң амыдырал байдалы улам-на баксырап турар.

Бистиң областың ажылчы хереэжен бүрүзү ооң кызымак күш-ажылчы коммунизмниң улуг тудуглары—Куйбышевтиң, Сталинградтың, Каховканың суг күжү-биле ажылдаар электристанцияларының Туркмениянның Кол, Соңгу Крымның, Мурнуу Украинаның, Волга-Доннуң каналдарының тудугларын дүргедедир деп чүвени билир ужурлуг. Ооң күш-ажылы бүгү делегейге тайбыңны камгалаарынга улуг күш болур деп чүвени билир ужурлуг.

Т. НОРБУ.

ПАРТИЯ АМЫДЫРАЛЫ

ВКП(б)-ниң Тожу райкомунуң бюрозунда

ВКП(б)-ниң Тожу райкомунуң бюрозу чоокта чаа «Совет Тыва» колхозтуң даргазы эш Ээрилгениң колхозта малдың кышкы байдалының дугайында илеткелин алган.

Колхозта малдың кышкы ажаалгазы кончуг багай болуп келгенин райкомнуң бюрозу демдеглээн. Ооң ужурунда аарып, арып баксыраан малдарның саны хөй болуп турар. Ажыл аттарының чамдыызы ажылга ажыглатынмас кылдыр арып баскыраан. Төрүүр боос малдарны ниити малдардан аңгылап үспээн, ынчаңгаш, 96 баш чаа төрүтүнген чаш хураганнардан 11 баш хураганнар өлген. Мал фермазында мал чеминиң курлавырын белеткевээн.

Колхозта партия организациязы (секретари эш Балбыр) мал ажылынче кичээнгейин салбаан, мал ажылының фермаларында ажылдап турар колхозчулар ортузунда партийжи-политиктиг агитация массалыг ажылдар эки организастатынмаан. Мал ажылдакчыларының ортузунда социалистиг чарышты калбартпаан. Тускай агитаторлар чок, ооң ужурунда малчыннар ортузунда ыыткыр номчулгалар, тайылбырлыг беседалар, лекциялар номчулгалары болдунмайн келген. Фермаларда агитхуудустар үнмейн турар. Комсомолчу-аныяктарның ортузунда кижизидилге ажылы кошкак. Оларның күжү-биле малдың чаш төлүн хүлээп алыр харыысалгалыг дежурнайлар организаставайн турар.

Илереп турар четпестерге районнуң көдээ ажыл-агый килдизи шуут хамааржыр дээрзин бюро айыткан.

Үстүнде айыткан болгаш өске-даа четпестерни узуткаарының практиктиг хемчеглерин айыткан шиитпирни райкомнуң бюрозу хүлээп алган. Ол шиитпирниң күүселдезин колхозта ам организастап турар.

Аныяк коммунистер-биле кижизидилгелиг ажылды экижидер

Партияның хүрээлеңинге ажылчыннарның, интеллигенцияның, колхозчу тараачыннарның иштинден чыл бүрүде чаа-чаа кижилер кирип турар. Ынчангаш, аныяк коммунистерни кижизидериниң айтырыы болза, партия ажылының бир эң чугула сорулгазы болур.

Партияның хүрээлеңинге чаа кирген коммунистерниң марксисчи-ленинчи өөредилгези эки чоруп турда, оларның хүн-бүрүде партийжи ажыл-амыдыралга киржилгези идепкейжээн турда, үгле ынчаарда олар большевизмге каңналып быжыгарлар. Ону шак ынчаар партия эге организациялары организастаар ужурлуг.

ВКП(б)-ниң Тес-Хем райкомунуң үеде аныяк коммунистер партия чырыдыышкынының системазында өөренип турар. Ооң-биле чергелештир оларда партия даалгаларын эге организациялар бергилээн. Колхозтарда коммунистерниң болгаш аныяк коммунистерниң партия даалгалары болза, колхозчу массаларның ортузунга кол-кол ажыл-агый участоктарының аайы-биле тайылбыр массалыг, кижизидилгелиг ажылдарны эки-жидип чорударынче угланган. Жданов аттыг колхозта коммунистер хөй-ниитичи хүлээлгелерин эки күүселкениниң түннелинде, ол колхоз эрткен күш-ажыл чылының тудуг планын 100 хуу, ниитилештирген продуктулуг мал ажылының өзүлдезиниң планын 110 хуу күүселкен.

Ынчалза-даа, бо талазы-биле ажылды партия эге организацияларының хөй кезии багай боттандырып турар. Коммунистерге партия даалгаларын үгле өзүхевир барымдаалап бээр, а ооң күүселдерин негевес чоруктар райпода, РО МГБ-де, район солунунуң редакциязында болгаш МТС-те партия эге организацияларында бар болуп турар. Ол ышкаш Y. Шынаа сумузунда, Молотов аттыг колхозта, районнуң чеди чыл школазында партия эге организациялары коммунистерге партия даалгазын — оларның ол даалгаларны күүседип болур болбазының дугайын, билииниң деңнелин барымдаалавайн берип турарлар. Мынлыг янзылыг хевир барымдаалаар чорук — партия кежигүннериниң даалга күүседир харыысалгазын чидирип турар.

Сөөлгү үеде Сталин аттыг болгаш Молотов аттыг база Ленин аттыг колхозтарда политшколаларның пропагандистери эштер Миндирия, Күрзүү, Лаа олар коммунистерниң политиктиг өөредилгезин чорударын шуут соксатканнар. Ында партия организациялары бо талазы-биле боттарының харыысалгазын база утупканнар.

Коммунистерни кижизидериниң большевикчи школазы — партия хуралдарының ролюн чавызадып, бүдүн чыл иштинде ийи-үш-ле катап хуралдар кылып турган эге организациялар секретарьлери Чамдыыгай (Берт-Даг сумузу), Кежик-оол (Молотов аттыг колхоз) оларны коммунистер удуртур ажылдардан чайлатканнар.

Партияның политиктиг иштики кижизидилге ажылдарын чугулалап көрбес шак мындыг эренгей чоруктарны моон соңгаар партия амыдыралынга болдурбас ужурлуг.

М. СЕРЕН-ДОРЖУ.

Колхозчу коммунистерниң мурнакчы ролюн бедидер

Колхозту организас тургузут, ажыл-агый талазы-биле быжыглаарынга мурнакчы демиселчилер болгаш организаторлар болза, колхозтуң бодунда коммунистер болур ужурлуг. Бистиң колхозувуста коммунистер партия организациязының удуртулгазы-биле дайынчы сырый катышканын көргүспүшаан, бүгү колхозчуларның амыдыралын байшыырак, колхозту большевикчи болдурар дээш, колхозчу массаның ортузунга боттарының мобилизакчы ролюн көргүзер дээш күш-ажылга-даа, хөй-ниитичи хүлээлгеге-даа чүткүлдүг ажылдап турарлар.

Колхозта 24 коммунистер ажыл-агыйның кол-кол харыысалгалыг участоктарында таарыштыр тургустунгулаан. Мал ажылының бригадазында 6, тудуг бригадазында 7, хову ажылында 5 коммунистер ажылдап турарлар.

Тудуг бригадазында коммунистериниң башталгазы-биле 20 тудугжулар эрткен чылдың майдан бээр тудугнуң бүгү ыяш материалдарын боттары белеткевишаан, 140 тонна тараа урар 2 складтарны, чурталганың 3 чаа бажыңнарын тудуп дооскан болгаш 6 эрги бажыңнарны көжүрүп тутканнар. Аңаа немештир 1 конторану, дарганнаар бир бажыңны болгаш даңныылдың бир бичии бажыңын тутканнар. Ында коммунистер Санданмай, Шыыр-оол, Содунам, Самдык, Тас-Хуна олар тудугжулар ортузунга агитация массалыг ажылдарны эки чорудуп, боттары үлегерлиг ажылданнар.

Хову ажылының бригадазы эрткен чылдың күш-ажыл онаалгаларын ниитизи-биле эки күүселкен. Бо чылдың часкы тарылгазынга хереглетинер бар үрезиннерни белеткеп, арыглап дооскан болгаш 25 андаазыннарны, 11 илаирлерни септеп, тарылгага белен кылдыр чыскаалда тургусканнар. Коммунистер—Мартан-оол, Сереңмаа, Самбуу оларның күш-ажылчы, организакчы идепкейи бүгү колхозчуларга билдингир турган.

Колхозтуң малының кышкы азыралын болгаш одарын эки таарыштырган. Эрткен чылдың февральде 700 ажыг баш турган мал ам 1200 баш чедир өскен. Малдан алыр продукцияның шынары бедээн болгаш эрткен чылын күрүнеге дужаар эт, дүк планын колхоз ажыр күүселкен.

Колхозчу ажыл-ишчилериниң хүн-бүрүде политиктиг идепкейи өзүп турар. Колхозта партия организациязының идегели ында. Ооң-биле чергелештир партия эге организациязының бодунуң ажылында четпестер ам-даа бар. Коммунистерде партия даалгаларының күүселделериниң дугайында оларның бот-отчёттарын албайн турар. Ооң ужурунда бригадаларның иштинде кижилер аразында социалистиг чарыштар эки организастатынмайн турар. Күш-ажылдың сагылга-чурумун үрээр фактылар ам-даа бар болуп турар. Чамдык бригадаларда социалистиг өнчү-хөреңгини улам байлакшыдар дээш демисел кошкак, эт-хереклелдерни камгалап шыгжаарынга кижи бүрүзү сагыш салып киржир чаңчылды ам-даа чеңдип ап шыдаваан бис. Ол болза, колхозчулар ортузунга коммунистиг кижизидилгениң ажылын партия, комсомол организацияларының талазындан ам-даа кошкак боттандырып турарының херечизи болуп турар. Ол четпестер кыска хуусаада узуткатынган турар ужурлуг.

А. ДАМБЫ-СЮРЮН,
Чөөн-Хемчик районнуң «Большевик» колхозта партия эге организациязының секретари.

Совет улустуң амыдырал деңнелиниң бедилгези

Кижи бүрүзүнүң дугайында большевик партия, совет чазак, улуг Сталин сагыш салып турар бистиң социалистиг күрүневиске чурттаары болгаш ажылдаары улуг аас-кежик.

"... Биске, ТК-ның кежигүннеринге, чазак кежигүннеринге чүү хамааржырыл дээрге, бистиң улуг херээвис дээш амыдыраарындан, улустуң бүгү ниити чаагай чурттаары дээш, бүгү ажылчы чоннарга миллион-миллион массаларга өөрүшкү дээш амыдыраарындан өске амыдырал бисте чок..."деп эш Сталин чугаалаан.

Совет кижилер Иосиф Виссарионович Сталинны улустуң аас-кежиниң чогаадыкчызы деп адаан. Эш И. В. Сталинның ады—бистиң улустуң бүгү-ле төөгүлүг чаалап алыышкыннарының, ооң бүгү-ле эң эки угаан-сагыжының болгаш күзел бодалдарының ботаныышкыны.

Бүгү-ле чаагай амыдыралды холу-биле бүдүрер ажылчы чоннар социализм чурттувуң ёзулуг өөлери болур, оларга бүгү-ле чүве: хостуг күш-ажыл, эртем, уран үүл чеңдип алдынгыр. Миллион-миллион совет кижилериниң аразындан кижи бүрү бодун келир үениң чогаадыкчызы, бодунуң салым-чолунуң ээзи, Төрээн чурттуң алдарын болгаш күчүзүн бедидер улуг ажылдарның киржикчизи кылдыр боданыр турар.

Совет Эвилелинче депшилгелиг бүгү кижи төрелгеттен көрүп турар. Бүгү делегейде миллион-миллион кижилер совет улустуң бүгү делегейге төөгүлүг тиилелгелериниң дугайын, ооң төнүп-сыыгавас чогаадыкчы энергиязының дугайын магадап чугаалажып турар.

Волгага, Днепрге болгаш Туркменияга гидроэлектростанцияларын тудуп тургузар дугайында, бодунуң масштабының талазы-биле дел-гейниң тудуушкун практиказынга көстүп көрбээн улуг каналдарны болгаш сугарылга системаларын тургузар дугайында эш Сталинның инициативазын ёзугаар үндүрген төөгүлүг шиитпирлери совет улус улуг өөрүшкүлүг болгаш патриоттчу чоргааралдыг сагыш-сеткил-биле уткаан. Совет чазактың шак ол төөгүлүг доктаалдарын даштыкыда бүгү-ле ак-сеткилдиг кижилер бистиң улуг Төрээн чурттувустуң тайбыңга ыыакшылдыг политиказының чаа илерээшкини кылдыр көрүп, хавы сагыш-сеткил ханыышкыны-биле ужурашканнар.

Чидиг, шиитпирлетинмес чөрүлдээлерге адырыкталдырган капиталистиг делегейге аңаа хейзиг-даа чүүлдежир чүве чок болгаш турбас-даа. Мунгашталыышкындан үвер арганы дайын авантюраларындан дилээн, боттарының чурттарының экономиказын чепсеглелди база катап үндүреринин аргазы-биле камгалаар дээн империалистиг арааттаннарның оралдажыышкыннары болза, ажылчы чоннарны мөлчүүрүн күштелдирер, калбак улус массаларны дагын ядарадыр. Капиталистиг чурттарда шуут болгаш чамдыкта ажыл чоктарның савы ам безин 45 миллион кижи четкен. Биче-ле дээрге, оларның өг-бүлези-биле кады 150 миллион кижи амыдыраарының эң бөдүүн хөреңгилери чок болуп турар.

Совет Эвилелинде ажылчы чоннарның материалдыг чаагай чоруу чайгылыш чок өзүп турар. Ооң эн-не тодаргай көргүзүү болза, ССРЭ-де социалистиг ниитилелдиң өнчүзү болуп турар болгаш бүрүнү-биле ажылчы чоннарның эргеажыы дээш хувзар национал орулганың өзүлдези болур. ССРЭ-де национал орулга чеже хире өскениниң, а ынчаарга ажылчыннарның, тараачыннарның болгаш интеллигенцияның материалдыг байдалының чеже хире өскениниң дугайында, моон адаанда саннар чугаалап турар: 1940 чылда бистиң чурттувуска национал орулга 1913 чылдагызындан алды катап бедик турган, а 1950 чылда дайын мурнундагы 1940 чылдың деңнелинден 60 хуу ажыг өскен.

Капиталистиг чурттарда оон мырыңай-ла өске. Ында национал орулганың кол вуруузу хемдикчи ангылар—капиталистерниң болгаш помещиктерниң холунче кирип турар. Чижээлээрге Америкавың Катышкан Штаттарында, ийиги делегей дайынының бүдүүзүнде чоннуң 78,8 хуузу болуп турар ажылчы чоннуң үлүүнге национал орулганың үүгле 44,4 хуузу оваажып турган. Капитал чурттарында национал орулга хуваалдазынга ажылчы чоннарның үлүү чылдың-на бичеллээр, а концернннерниң, трестилерниң болгаш банкыларның кончаазы улгадыр.

Каашкыя хемдикчилериниң буянямбызы улус массаларны кээргел чок мөлчүүрүнге үндезилетинген капиталистиг делегейге удуртаныштыр бодаарга, социалистиг ниитилелдиң хөгжүлдезиниң өскерлиш чок хоойлузу болза, ажылчы чоннарның материалдыг болгаш культурлуг деңнелин бедидери болур.

Москва хоорайның Сталинский сонгулда округунуң сонгукчуларының хуралынга 1946 чылдың февраль 9-та бодунуң төөгүлүг чугаазынга эш Сталин дайын сөөлүндеги беш чыл планының улуг сорулгаларын тодаргайлавышаан,... калбак хереглелдиң бараанарын бүдүрерин калбартырынче, бүгү бараанарның өртектерин чоорту кудуладыр арга-биле ажылчы чоннарның амыдырал деңнелин көдүреринче онза кичээнгейни салыр" деп демдеглээн.

Коммунистиг партияның удуртулгазы-биле, улуг Сталинның баш талгазы-биле чурттуң качыгдаан районнарын катап тургузар, үлет-пүрүнүң болгаш көдээ ажыл-агыйның дайын мурнундагы деңнелин катап тургузар, а ооң соонда ол деңнелди элээн улуг хемчээлдиибиле ажып эргер сорулгалыг беш чыл планының кол сорулгаларын совет улус хуусаа бетинде күүсеткен.

ССРЭ-ниң улус ажыл-агыйының көдүрлүүшкүнү-биле кады совет улустуң материалдыг чаагай чоруу улам өзер. 1947 чылдың төнчүзүнде бисте карточка системазын дүжүргени болгаш массалыг хереглелдиң бараанарының өртээн чиигеткени билдингир болгай. Ооң түннелинде үүгла чаңгыс чылдың дургузунда чон 86 миллиард хире рубльди камнап алган. 1949 чылдың мартта чоруткан ийиги өртек чиигелдези барык-ла 71 миллиард рубльге деңнемелде камналганы берген. Ажылчын, албан-хаакчыттарның реальдыг ажыл төлевири, чаңгыс ажылдап турар кижиге санааны-биле дөмейлээрге 24 хуу улгаткан, а тараачыннарның орулгазы—30 ажыг хуу улгаткан. 1950 чылдың март 1-де, тес-дараа сан талазы-биле үшкү, аъш чем болгаш үлетпүр бараанарының өртээнин эң-не улуг чиигелдезин чоруткан, ол болза, чылда 110 миллиард рубльден эвээш эвес түңге санатынар чаа улуг камналганы чонга берген. Ооң түннелинде, ажылчын албан-хаакчыттарның реальдыг ажылтөлевири база катап өскен, тараачыннарның орулгазы улам-на өскен.

Ажылчы чоннарның материалдыг байдалы кайы хире экижээнин чоннуң садып алыкчы шыдалының өзүлдезинден, садыг саарылгазының улгатканындан көрүп болур. Ам улустуң хереглели дайын мурнундагы 1940 чылдың деңнелин дыка ажып турар. 1950 чылда күрүненин болгаш кооперативтерниң магазиннери чер-черниң кур хөреңгилерин санаваска дайын мурнунга бодаарга 35 хуу хөй эт болгаш эт продуктулары, балыкты—53 хуу, саржаг болгаш өске-даа үстерни—60 хуу, чигир болгаш кондитер кылыгларын—30 ажыг хуу, хөвен-саазындан, дүктен, торгудан болгаш хендирден кылган пөстерни—38 хуу, идикти—35 хуу, ук аймааның кылыгларын—37 хуу, саваңны—31 хуу хөйнү чонга садыглаары-биле чоруткан.

Большевик партия болгаш совет чазак турталга тудуунга улуг кичээнгейни салып турар, үүге дээрге, чурталга фондузун улгатыраары болза, чоннуң амыдыралын улам экижидериниң чугула негелделериниң бирээзи болур. Дайын сөөлүндеги беш чыл планының үүгле 4 чыл 10 айларының дургузунда хоорайларга болгаш ажылчын суурларга 90 миллион чыгам квадрат метр чурталга шөлүн катап тургускан болгаш тудуп тургускан; көдээ черлерге ол үениң дургузунда 2 миллион 500 муң чурталга бажыңнарын тургускан. Бүгү-ле черлерде школалар, театрлар, клуптар, магазиннер, санаторийлер болгаш дыштанылга бажыңнары, эмнелгелер болгаш уругларның албан черлери тутунуп турар.

Ажылчын, албан хаакчыттарның экижидип тутунган бажыңнарга чурттаар талазы-биле улам өзүп турар негелдезин хандырар дугайында профэвилел организациялары улуг сагыш салыышкынны көргүзүп турар. Профэвилелдерниң фабрик-савод комитеттери бүдүрүлгелерниң администрациялары-биле чарар коллективтиг керээлерде чаа чурталга бажыннарын тудар, а ол ышкаш бодунга хуу бажың тудуп алыксаар профэвилел кежигүннеринге материал, транспорт, ажылчын күжү биле дузалазр дугайында үүлдерни киирип турар.

Ооң чижээ, Харьковта транспорт машина тудуушкунунуң заводунда профэвилелиниң завод комитеди бодунга хуу бажың тудуп турар ажылчыннар шупту завод чоогундан чер участоктары алырынга сагыш салып, дузалашкан. Коллективтиг керээ ёзугаар заводтуң администрациязы хуу бажың тудукчуларынга янзы-бүрү дузаламчыларны көргүзерин хүлээнген. Профэвилелдиң завод комитеди хуу бажың тудукчулары дөгерези банк дамчыштыр 7 чыл хуусаалыг чээли алырынга дузалашкан. Завком болза, ажылчын албан-хаакчыттарның хуу бажыңнарының тудуушкунунуң чоруп турарын, олар коллективтиг керээ ёзугаар алза чогуур бүгү үүлдерни өй-шаанда алган турарын хайгааран. Ындыг сагыш салыышкынның түннелинде заводтуң он-он ажылчынары хуу бажыңнарынче көшкеннер. Оон аңгыда, заводтуң адмивистрациязы ажылчын, албан хакчыттарга 5 муң квадрат метр чаа чурталга шөлүн тудуп берген.

Бистиң чурттуң ажылчы чоннарының материалдыг деңнели үүгле ажыл-төлевириниң деңнели-биле эвес, харын улустуң чурталга болгаш культура хереглелдерин хандырарынче угланган күрүненин бүгү хемчеглери-биле катай-хаара тодаргайлатынар. Социал камгалалының янзы-бүрү хемчеглериниче күрүненин дыка улуг хөренгилерин чарыгдап турар, ол болза, партияның болгаш чазактың ажылчы чоннар дугайында сагыш салыышкынының көскү илерээшкиниринин бирээзи болур. Бистиң чурттувуста ажылчын, албан хаакчыт бүрүзү страхованиелеткен. Ынчаарга страхование талазы-биле бүгү чарыгдалдарны күрүне бодунга ап турар.

Капиталистиг монополиялар тергиидээн чурттарда социал камгалалы үүгле эң кызыы хемчээлдиг болуп, хөлезиленип ажылдап турарларның шуптузунга хамаарышпайн турар. Ол чурттарда социал камгалалының хөреңгилери колдуунда-ла ажылчыннарның боттарының дадывырындан тургустунар болгаш оларның ажыл төлевириниң 13—17 хууларын чирип ап турар.

Совет Эвилелинде социал камгалалының роли чеже хире улуун үүгле дайын сөөлүндеги беш чыл планының чылдарында ол хереглелдерге 80 миллиард хире рубльди чарыгдаанындан-даа көрүп болур.

Социал камгалалынга чарыгдаар улуг хөреңгилерни башкарарын профэвилелдеринге күрүне бүзүрээн, профэвилелдер ол ажылга барык-ла 1.500 муң кижи санныг активти киириштирип турар. Совет хоойлуларны ёзугаар ажыл кылып шыдавастаанының бүгү-ле тавырылгаларында, өг-бүлезинин аарыг кежигүнүн ажаар, карантинге таварышканда, азы санатор-курорт өмнелгезинге чоруурда материалдыг хандырылганы ап турар.

Социал хандырылгазының талазы-биле пенсияга, санаторияларже, дыштанылга бажыңнарынче, пионер лагерьлеринче, уруглар садтарынче болгаш яслилерже путёвкаларга, хөй уруглуг болгаш ботиелерге дузаламчыга, халас эмнелге дузаламчызынга, халас өөредилгеге болгаш квалификация бедидеринге, өөреникчилериниң степендиязынга, күрүненин күсели-биле төлээр шөлээлерге күрүне чыл бүрүде миллиард-миллиард рубльди чарыгдап турар. Ажылчы чоннарга тыпсып турар ол бүгү төлевирлерге болгаш чиигелделерге күрүне 1950 чылда 120 миллиард ажыг рубльди чарыгдаан.

Сөөлгү чылдарда совет чазак болза, хөмүр-даш, металлургия, даг, химия болгаш үлетпүрүнүң чамдык кол-кол адырларының ажылчыннарынга болгаш инженер техниктиг ажылдакчыларынга үр чылда ажылдааны дээш пенсия, пособие тыпсыр болгаш чыл бүрүде акшаның шаннал-төлевир көргүзер талазы-биле элээн чиигелделерни доктааткан. Чижээ, хөмүр-даш үлетпүрүнүң ажылдакчыларынга сөөлгү үш чылдарның дургузунда күрүне 2 миллиард рубльди төлээн.

Миллион-миллион ажылчын, албан хаакчыттар санаторийлерже болгаш дыштанылга бажыңнарынче путёвкаларны ап турарлар. Профэвилелдери ажылчын, албан-хаакчыттарның дыштанылгазының болгаш эмнелгезиниң бар турар баазаларын элээн калбарткан. 1933 чылда 476 дыштанылга бажыңнары болгаш санаториялар (ооң иштинде дүнеки-даа), 1940 чылда—893 дыштанылга бажыннары болгаш санаториялар профэвилелдериниң эргезинде бар турган. Дайын сөөлүндеги үеде үүс-үүс кайгамчыктыг кадыкшылга черлерин катап тургускан болгаш тудуп тургускан, ол ышкаш бар турган дыка хөй санаторийлерни болгаш дыштанылга бажыңнарын алгыткан. Ам профевилелдери 1150 кадыкшылга черлериг, аңаа үүгле 1950 чылда 2,5 миллион кижи дыштанган болгаш эмнеткен, 6 муң пионер лагерьлеринге 2,5 миллион ажыг ажылчын, албан хаакчыттарның уруглары чайгы дыштанылгазын эртиргеннер.

Ажылчы чоннарның материалдыг болгаш культурлуг деннелин бедидер дугайында сагыш салбышаан, большевик партия, совет чазак улус өөредилгезинче онза кичээнгейни салып турар. Бисте 37 миллион кижи эге, чеди чыл болгаш ортумак школларда, техникумнарда, база өске-даа өөредилге черлеринде өөренип турар. 1.230 муң студендилер (1940 чылдагызындан 400 муң кижи хөй) дээди сургуул черлеринде өөренип турарлар.

„...Бүгү тараачыннарны, ажылчыннарны культурлуг болгаш өртемниг болдурар..." дугайында сталинчы айтыышкыннарны чайгылыш чок күүседип турар. Бистиң чурттувуста кежээки школаларның калбак четкизи ажылдап турар, ында ажылчын болгаш колхозчу аныяктар ортумак эртемни бүдүрүлгеден хосталбайн чеңдип ап турар. Дыка хөй бүдүрүлгелериниң чанында техниктиг өөредилгениң бажыңнары организастатынган, институттарның болгаш техникумнарның филиалдары ажытынган, янзы-бүрү курстар тургустунган. Уралмашзавод, „Калибр" „Фрезер" болгаш өске-даа ол ышкаш бүдүрүлгелерде ийи ийикпе, азы үш дугаар ажылчын бүрүзү-ле өөренип турар. Ленинградта Киров аттыг заводта машин тудуушкунунуң кежээки техникуму, ажылчын аныяктарның школазы, квалификация бедидериниң хөй санныг янзы бүрү курстары бар. Квалификация бедээнинин түннелинде Киров аттыг заводтуң ажылчыннарының ажыл төлевири сөөлгү 4 чылдың дургузунда 25 хуу өскен.

Совет кижинин эртем-билии делгем, ооң культурлуг негелделери улуг. Бистиң чурттувуста үүгле профэвилелдери безин 30 миллион том ном фондулуг болуп турар. 1946 чылдан эгелээш 1949 чылга чедир профэвилелдериниң библиотекалары 225 миллион дептерлерни номчулгага берген. Ном, кино, театр, музыка миллион-миллион совет кижилериниң чарлып болбас хереглели болу берген. Ол болза, бистиң эн-не мурнакчы совет культуравыстың артык күштүүн көргүзүп турар.

Совет кижилер келир үеже бүзүрелдиг көрүп турарлар. Олар социализм тиилээн чуртта, кижиниң угаан-бодал болгаш шыдалкүчү күштерин бүгү тала-биле хөгжүдеринге бүгү-ле үүлдерни кылган, кижи төрелгетениниң чырыткылыг күзели—коммунистиг ниитилелдиң материалдыг үндезиннерин чедиишкинниг салып турар чуртта, чурттап турарлар.

Л. СОЛОВЬЕВ,
ВЦСП-тиң секретари.

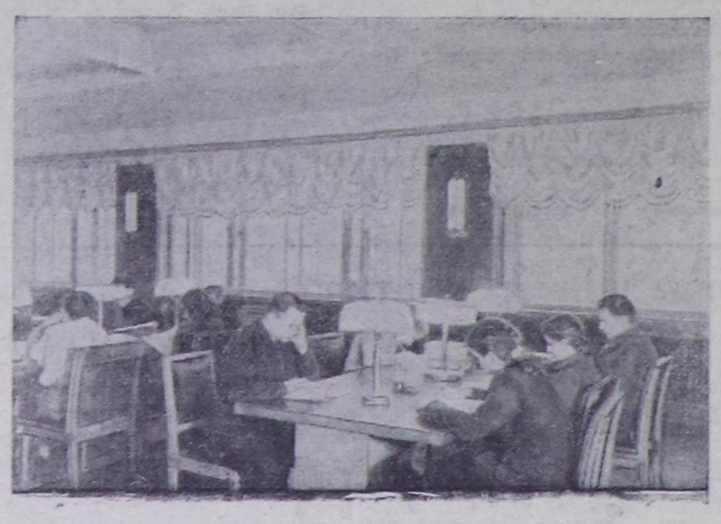

Москваның Сталин аттыг автомобиль заводунуң культура Ордузу.

Чуруктa: Ленин аттыг библиотеканың филиалының номчулга залы.

Чуруу В. Ковригиннии болгаш В. Савостьяновтуу СЭТА-ның пресклишези.

Тайбыңның Бүгү делегей Чөвүлелиниң сессиязы

БЕРЛИН. Февраль 23-те Кенгерберийск хүрээвиң улуг ламазы Хьюлетт Джонсовнуң даргалааны-биле тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң бир дугаар сессиязының эртенги хуралынга Ив Фаржтың илеткелиниң талазы-биле санал шүгүмчүлелдер уламчылаан.

Бир дугаарында Гамбургта „Дейче верфт" деп судно тургузуунуң верфизиниң бүдүрүлге чөвүлелиниң даргазы Геврих Финк чүве чугаалаан, Барыын Германияны катап чепсеглеп турарының тодаргай чижектерин көргүскен.

Оон соонда такпы үлетпүрүнүң ажылчыннарының англи профөвилелиниң чингине секретари—Перси Белчер индирқыынга үнүп келген. Англиявың тайбың дээш демиселчилери сөөлгү ийи чылдарның иштинде кайы хире улуг бергелерге таваржып турганы болгаш кандыг халдаашкыннарга таваржып турганын Белчер демдеглээн.

Крутицкийниң болгаш Коломенскийниң митрополиды Николайның (ССРЭ) чугаазын сессияның киржикчилери улуг кичээнгей-биле дыңнап эртирген.

Митрополит Николай бодунуң түннел чугаазынга тайбың дээш, Кореяга ханныг агрессияны соксадыры дээш демиселге, Германияны болгаш Японияны катап чепсеглээринге удур демиселге, кижилерни массалыы-биле узуткап чок кылыр чепсекти хоругдаары дээш, чепсеглээшкинни ыызыгары дээш демиселге боттарының хүрээленин уламна быжыдарын сессиявың киржикчилерин кыйгырган.

Оон соонда чүве чугаалаан лейпцик университединиң профессору Пастер Иоганнес Геру бүгү делегейге тайбынны камгалаары дээш идепкейлиг демиселче бүгү христианнарны кыйгырган.

Бразилияның төлээлекчилери Паламеде Борсари бодунуң чугаазынга АКШ-тың чазаа латин америк чүргтарның тускай хамаарышпазын кажан-даа хүндүлеп көрбээн болгаш кандыг-даа чайгылыышкын чокка бо улустарның тускай хамаарышпас хөрээнге киржир чоруктарны үргүлчү кылып келген деп медеглээн. Оон дарааазында Австралияның төлээлекчизи Джасси Стрит болгаш Италияның төлээлекчизи Джулиано Пайетта олар чүве чугаалаан.

Февраль 24-те хүндүскүнүң хуралы Феноальтеаның (Италия) даргалааны-биле ажытынган.

Бир дугаарында Питер Вудард (Великобритания) чүве чугаалаан. Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң кежигүнү, бодунуң акызы доктор Кристофер Вулардтың чагаазын номчуп дыннаткан. Бүгү Великобританияга хөй санныг митингилерге конгресс дугайында отчёт кылбышаан, тайбың азы дайын деп чугула айтырыг бүгү кижилерни ханызы-биле девидедип турар деп чүвеге шынзыкан мен деп Кристофер Вудард бодунуң чагаазында айтып турар.

Францияның төлээлекчизи, депутат Робер Шамбейрон бодунуң чугаазында бо үе чадада тайбын талалакчыларының бүгү-делегей шимчээшкининиң мурнунда туруп турар сорулгаларны чугаалаан.

Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң кежигүнү профессор Леопольд Инфильд (Польша) бодунуң чугаазында тайбынны камгалаарының шимчээшкининиң өзүлдезин демдеглээн.

Марио Монтези (Италия) Италияда тайбың талалакчыларының улуг хемчээлдиг болуп турар шимчээшкининиң чедиишкиннериниң дугайын чугаалаан. Оон дарааазында чүве чугаалааннар болза, Громадка (Чехословакия), Хөсе Луис Массер (Уругвай).

Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң сессиязының дарааазында хуралын чогаалчы А. А. Фадеев даргалап эртирген.

Кыдаттың төлээзи Д'Уирер Мей Жу-ао—Ыракы Чөөн чүкке Бүгү делегейниң шериг трибуналынга Кыдаттың төлээлекчизи турган. Мей Жу-ао Японияны катап чепсеглээри болгаш дайын пропагандазын хоругдаар ийи айтырыгга доктаап чугаалаан.

Бүгү залдың диңмиттиг адыш часкаашкыныныың адаа-биле индир кырынче Кореяның төлээлекчизи Хе Ден Сук үнүп келген.

Бо хүннерде америк эжелекчилерге удур демисежип турар корей улустуң мурнундан Хе Ден Сук сессияның төлээлекчилеринге изиг байыр чедирген. Америк интервентилер корей улусту чагырып алырын күзеп турар, ындыг болза даа, олар кандыг даа кем-буруулуг херектери-биле болгаш үрегдеп бузар човуктары-биле бодунуң хосталгазын болгаш хамаарышпазын камгалап алыр дээш туржуп турар улустарның күзел-соруун сып шыдавастар деп чугаалаан.

Оон соонда чүве чугаалааннар: профессор Эрих Рейнз (Барыын Германия), доктор Атол (Индия), Читуан Табет (Ливан), чогаалчы Дьерль Лукач (Венгрия), Аббам Булье (Франция), Годинова-Спурна (Чехословакия), чогаалчы Дадим-Сурун (Моол Арат Республика), Италиядан тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң кежигүнү Веккьетти болгаш тайбың камгалалының англи комитединиң секретари Джонс.

Февраль 24-түн хүндүскү хуралынга совет чогаалчы Ванда Василевская чүве чугаалаан. 1919 чылда-ла АКШ-тың президентизи Вильсон „Россияның талазындан айыылдыг болуп турар" дээш Германияны чепсеглээриг чүткүлдүү биле негеп турган. Эрги бодалдар болгаш эрги төөгү катаптап турар боор чүве деп Ванда Василевская айыткан.

Океан ындында ырак чурттуң президентизи халашкан, Катышкан Штаттарның болгаш Англияның премьерлери болгаш кабинеттер кежигүннери халажы берген деп Ванда Василевская чугаалаан. „Россияның талазындан айыылдыг" деп чүвени база катап дыннап тур бис. Герман милитаризм Европаны камгалап алыр ужурлуг деп чүвени база катап дыннап тур бис дээн.

Февраль 26-ның кежээки хуралынга П. Ненни тайбынның пактазын чарар дугайында тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң, Кыйгырыының КНО-нуң дугайында резолюция талазы-биле ийи төлевилелди таныжарын, чугаалажырын болгаш бадылаарын сүмелээн.

Оон соонда тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң чингине секретари Жан Лаффит Бүгү-делегей Чөвүлелиниң даргазы Жалио Кюри кыйгырыгга бүрүн катыжып турарын болгаш анаа бир дугаарында ат салырын телефон биле дамчыткан сессияның киржикчилеринге дыннадырган диңмиттиг адыш часкаашкын-биле хүлээп алган.

Сессияның эртенги хуралынга чүве чугаалааннар: Рут Любич (Израиль), чогаалчы Репаги (Италия), А. Корнейчук (ССРЭ), журналист Гельмут Хансман (Барыын Германия), Джон Даар (АКШ), Ахмед Саад Камел (Египет), Ко Тун-шен (Бирма), У Яо-цун (Кыдат), Кроутер (Англия), Искандери (Иран), Десмонд Бакл (Мурнуу Африкан Эвилели).

Оон-биле Ив Фаржтың илеткелиниң талазы-биле санал-шүгүмчүлелдер доозулган. (СЭТА).

Моол Араттың революстуг партиязының үжен чыл ою

УЛАН-БАТОР, 2. Моол улус бодунуң баштыңчызы болгаш организакчызы, Моол Араттың революстуг партиязының үжен чыл оюн демдеглээн. Күрүненин болгаш хөй-ниити организацияларының база ажылчы чоннарның төлээлекчилери-биле кады Моол Араттың революстуг партиязының Төп Комитединиң болгаш Улан-Батор хоорай комитединиң ол демдеглелдиг байырлалга тураскааткан хуралы Улан-Баторнуң күрүненин хөгжүм-шин театрынга болган.

Маршал Чойбалсан, Моолдуң Араттың революстуг партияның ТК секретари Цеденбал болгаш ТК-ның база хоорком партияның өске-даа кежигүннери президиумга көстүп кээрге байырлыг хуралдың киржикчилери изин-биле уткаан.

ССРЭ-ниң Моол Арат Республикада элчини Ю. К. Приходов болгаш Кыдат Улус Республиканың элчини Цзи Я-тай олар байырлыг хуралга олурушканнар.

Улуг Сталинны баштадыр ВКП(б) ТК-ның Политбюрозун болгаш ол ышкаш Моолдуң Араттың революстуг партиязының ТК Политбюрозун хүндүлүг президиумга улуг көдүрлүүшкүн-биле соңгаан.

ССРЭ-ниң коммунистиг партиязының Төп Комитединиң моон адаанда байырлыг чагаазын байырлыг хуралга номчаан.

МООЛДУҢ АРАТТЫҢ РЕВОЛЮСТУГ ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТӨП КОМИТЕДИНГЕ

Моолдуң Араттың революстуг партиязының үжен чыл оюнуң хүүнүн таварыштыр байыр чедирип, амыр мендизин айтырып тур бис.

Улус демократтыг тургузугну быжыглаар дээш база бодунуң күрүнезиниң чечектелиишкини дээш демиселге улам ыңайгы чедиишкиннерлиг болурун Моолдуң Араттың революстуг партиязынга күзедивис.

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Төп Комитеди.

Байырлыг чагааны олурушканнар улуг кичээнгей-биле дыңнаан болгаш үзүлбес, диңмиттиг адыш часкаашкынары-биле уткаан.

Байырлыг хуралдың киржикчилери ол ышкаш Кыдаттың коммунистиг партиязының Төп Комитединиң байырлыг чагаазын изин-биле уткаан.

Моолдуң Араттың революстуг партиязының үжен чыл оюнуң дугайында партияның ТК секретари Цеденбал илеткел кылган.

«Моолдуң Араттың революстуг партиязы 30 чылдың дургузунда баштайгы чажыт революстуг бөлүктер турганындан бистиң чурттуң ажылчы чоннарының эрге-ажыының өзүлүг шеридикчилери болгаш камгалакчылары болуп турар бодунуң хүрээлеңинде он-он муң кежигүннерлиг болгаш кандидаттары санатынып турар политиктиг улуг партия дээш демиселге быжыкан, каңналган болгаш сырый катышкан партияга чедир алдарлыг дайынчы орукту эрткен» деп Цеденбал чугаалаан. «Бистиң Араттың революстуг партиявыстың организакчылары болза, моол улустуң национал маадырлары болгаш шылгарангай оолдары, тиилетирбээн Сухэ-Батор болгаш ооң шынчы уламчылакчызы Чойбалсан болуп чораан» деп Цеденбал чугаалаан. Моол улус Сухэ-Баторга болгаш Чойбалсанга баштаткан бодунуң партиязының удуртулгазы-биле бодунуң дарлакчылары-биле 1921 чылдың революциязынга төөгүлүг тиилелгени камгалап алган болгаш бодунга хосталганы, база хамаарышпас чорукту чаалап алган деп Цеденбал чугаалаан. «Октябрьниң Улуг революциязы орус пролетариаттың деткимчези болгаш дузаламчызы база генийлиг баштыңчылар Ленинниң болгаш Сталинның улуг кичээнгейи база айтыышкыннары моол революцияның тиилелгезинге улуг ужур-дузалыг болган» деп Цеденбал айыткан.

«Бистиң партиявыс бодунуң бүгү төөгүзүнүң дургузунда тайбыңның болгаш улустар аразынга эп-найыралдың политиказын чорудуп келген. Оон ачызы-биле бистиң улузувус тайбыңның, демократияның болгаш социализмниң лагеринде демиселди идепкейлиг чорудуп, бистиң биле найыралдыг корей улустуң кем-буруу чок ажы-төлүүнүң, хөрээженнериниң болгаш кырганнарының ханын төп турар» деп Цеденбал чугаазын уламчылаан.

Оон ыңай «Бистиң алдарлыг партиявыстың үжен чыл оюн байырлавышаан, бис күчүлүг большевик партияның болгаш совет улустуң улуг баштыңчызы, бүгү делегейниң ажылчы чоннарының шылгарангай башкызы болгаш өңнүү, тайбыңның бүгүнүң улуг тудукчузу бистиң улустуң эргим өңнүү болгаш башкызы Сталинче боттарының арыннарын угландырып турар» деп Цеденбал чугаалаан.

Цеденбал чугаазының төнчүзүнге улуг Сталинның алдары кылдыр йөрээл салырга хуралга олурушканнар байырлыг кыйгылар болгаш диңмиттиг адыш часкаашкыннары-биле деткээн.

Байырлыг хуралдың киржикчилери эш Сталинга баштаткан ВКП(б)-ниң Төп Комитединге, ол ышкаш моол улустуң баштыңчызы Чойбалсанга-байырлыг чагааны улуг көдүрлүүшкүн-биле хүлээп алган.

Хуралдың төнчүзүнде партияның гимнизи «Интернационалды» күүсеткен.

(СЭТА).

Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң бир дугаар сессиязының хагдынганы

БЕРЛИН. Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң чиңгине секретари **Жан Лаффиттиң** (франция) даргалааны-биле Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң бир дугаар сессиязының сөөлгү хуралы февраль 26-да кежээ болуп эрткен.

Организастыг айтырыглар талазы-биле комиссияның дугайында илеткелчи **Де Шамбрэнге** (франция) Лаффит сес берген. **Де Шамбрэн** организастыг айтырыглар талазы-биле резолюцияның текстизин номчаан. Бүгү-делегейниң Тайбың талалакчыларының Ийи дугаар конгрезинден үндүрген «КНО-га кыйгырыгны» бүгү делегейге бүгү талалыг чарлап нептередириниң эргежок чугулазының дугайын ол резолюцияда айтып турар.

Лаффит резолюцияны Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң кежигүннерине бадыладырынче кирген. Резолюцияны чаңгыс үн-биле бадылаан.

Политиктиг комиссияның талазы-биле илеткелчи Атал (индия) корей айтырыын тайбың шиитпирлээр дугайында резолюцияның текстизин индир кырындан номчаан.

Сессияның киржикчилери ол резолюцияны база чаңгыс эп-сеткил-биле бадылаан.

Политиктиг комиссияның талазы-биле илеткелчи **Эмн Сяо** (кыдат) индир кырынга үнүп келгеш япон айтырыгны тайбың шиитпирлээр дугайында резолюцияның текстизин номчаан.

Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң кежигүннери ол резолюцияны база чаңгыс эп-сеткилдиг бадылаан.

Дарр (АКШ) Кыдат улус республиканы Кореяда «агрессор» кылдыр шын эвес буруудадып турар КНО-нуң шиитпириниң дугайында резолюцияның текстизин номчаан, оон соонда Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң кежигүннери база-ла чаңгыс эп-сеткилдиг бадылаан.

Оон ыңай **д'Арбусье** (Кара Африка) колони болгаш хамаарылгалыг турттарга тайбың дээш демисел дугайында резолюцияның текстизин номчаан. Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлели ол резолюцияда КНО колони болгаш хамаарылгалыг улустарның идегелин мегелээн деп айтып, бүгү-делегейге тайбың дээш демисел болза, бот тускайланыр эрге дээш колони болгаш хамаарылгалыг улустарның демиселинге шиитпирлиг фактор болур деп айтып турар.

Ол ышкаш колони болгаш хамаарылгалыг улустарның агрессияга, даргалхемдилгеге, оларның хосталгазын базып турар чорукка удур өзүп турар удурланыышкыны болза, тайбыңны камгаларының хөрээнге улуг салыышкын болуп турар деп резолюцияда айтып турар.

Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң бүгү-ле олуржуп турган кежигүннери ол резолюция дээш бадылап тургаш, чаңгыс кижи дег холдарын көдүргеннер.

Аббат Булье (Франция) «Мир» деп журналдың талазы-биле айтырыгның талазы-биле резолюцияны номчлан, ол журналды улам-на калбаа-биле нептередип тарадырының болгаш ооң номчукчуларының хүрээленин калбартырының чугулазын ол резолюцияда айтып турар.

Ол резолюция база чаңгыс эп-сеткил биле бадылатынган.

Борсари (Бразилия) тайбыңның улустар аразында шаңналдарының дугайында резолюцияны номчаан.

Резолюция болза, тайбыңның улустар аразында шаңналдарын тыныгырының тодаргай чурумун доктааткан болгаш 1951 чылда тайбыңның улустар аразында шаңналдарының талазы-биле Жюрини мооң адаанда составка тургузарын сүмелээн.

Даргазынга: Ненни (Италия), даргазының оралакчызынга: Мао Дунь (Кыдат) болгаш Пьер Кот (Франция), кежигүннеринге: Василевская (ССРЭ), Мукаржовский (Чехословакия), Косамби (Индия), Хьюлетт Джонсон (Англия), Эпхаус (АКШ), Лундквист (Швеция), Хара (Мексика), Вейгельбрехт (Германия), Эль-Бендари-паша (Египет), Путрамент (Польша), д'Арбусье (Кара Африка), Пикассо (Испания).

Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлели ол шиитпирни чаңгыс эп-сеткилдиг бадылаан.

Оон ыңай Фернан Винь (Франция) герман айтырыын тайбың шиитпирлээр дугайында резолюцияның текстизин номчаан.

Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлели ол резолюцияны база чаңгыс эп-сеткилдиг бадылаан.

Де Шамбрэн (Франция) Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң составынга чаа кежигүннер киирер дугайында элээн хөй саналдар киргени-биле холбаштыр тайбың талалакчыларының Варшава конгрези бодунуң составын калбартыр дугайында Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелинге айтыышкын бергенин сессияның киржикчилеринге сагындырган. Де Шамбрэн Чөвүлелдиң кежигүннериниге кандидаттарының мооң адаанда дамзызын номчаан.

Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң чаа кежигүннериниң дамзызы.

Англия.
Кернан, Кроуфорд, Браун, Дуган Джонс.

Аргентина.
Дээрги Херарда Сколамиери.

Бельгия.
Изабелла Блюм, Кавенель.

Германия.
Фридрих, Бертольд Брехт, Рейнау, Вильман, Крюгер.

Дания.
Дээрги Аппель.

Ирландия
Доктор Джефферс.

Иран.
Хормоз, Бортан.

Италия.
Марис Валори, Берлингуэр.

Кыдат.
Мао дун, Мей Жу-ао, Чен Хан-чэнь.

Люксембург.

Бирман.
Сирия.

Дин-эз-заим.
Американың Катышкан Штаттары.

Кен Нард.
Тайланд.

Куларп Саи, Прадит, Фетаи Чотипучит, Самк Буравас.

Франция.
Жерар де Берни, Жак Дени.

Чехословакия.
Громадка.

Япония.
Иоситаро Хирано, Сумио Такакува, Сукехару Иосида, Кейан Кумакура, Токусабура тан, Тецуо Масудза, Дээрги Фуки Кусида.

Тайбың талалакчыларының, Бүгү-делегей шимчээшкининиң дээди органының чаа кежигүннеринге сессияның кежигүннери диңмиттиг адыш часкап байыр чедирген.

Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң бюрозунуң кандидаттарының мооң адаанда дамзызын **Де Шамбрэн** номчаан: Мао Дунь (Кыдат), Фридрих (германия), Изабелла Блюм (Бельгия), Стовер (АКШ), Икус Ояма, Хирано (Япония), Тихонов (ССРЭ), Громадка (Чехословакия), Табет (Ливан).

Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң кежигүннери кандидаттар кылдыр киирген саналды чаңгыс үн-биле деткээн.

Оон соонда Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлели **Де Шамбрэннің** саналы-биле Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң секретариадынга кандидатуралар дугайында мооң адаанда шиитпирни үндүрген: Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң бюрозунга секретарьлер томуйлаарын мооң адаанда чурттарга сүмелээр—Англияга, Бельгияга, Франциягa, Италияга, Швецияга, Аргентинага, ол ышкаш Чооку Чөөн-чүктүң чурттарынга.

Хуралды даргалап турган **Лаффит** Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң хүлээп алганы төөгүлүг документилерниң ужур-дузазын чугаалап, олар болза, ам чер бөмбүрзээниң бүгү кезектеринде тайбың талалакчыларының ажыл-чорудулгазының үндезини болуп турар деп демдеглээн. Лаффит дайынга удур демиселди күштелдирер талазы-биле үндүрген шиитпирлерни күүседиринче доп-дораан эгелеп киреринче тайбың дээш демиселчилерни кыйгырган болгаш ол улуг сорулгаларны боттандырар талазы-биле чедиишкинниг болурун оларга идегээн.

Лаффит Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң бир дугаар сессиязы хагдынган деп чарлаан.

(СЭГА).

Венгрияның ажылчы чоннар партиязының ийи дугаар съездизинде

БУДАПЕШТ. Венгрия ажылчы чоннар партиязының ийи дугаар съездизинин февраль 25-тиң кежээки хуралынга ол съездиге төлээлетирген ВКП(б) ТК-ның төлээлекчизи эш Юдин ВКП(б) ТК-ның байырлыг телеграммазын номчаан, ында чугаалааны болза:

«ВЕНГРИЯНЫҢ АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ПАРТИЯЗЫНЫҢ ИЙИ ДУГААР СЪЕЗДИЗИНГЕ

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Төп Комитеди Венгрияның ажылчы чоннар партиязының ийи дугаар съездинге акы-дуңманың байырын чедирип тур.

Венгрияның ажылчыннары, тараачыннары болгаш интеллигенциязы венгрияның ажылчы чоннар партиязының удуртулгазы-биле улус демократтыг күрүнени быжыдарынга улуг чедиишкиннерни чеьдип алган болгаш Венгрияга социализм тургузарының быжыг үндезиннерин тургусканнар.

Улус ажыл-агыйның моон соңгаргы көдүрлүүшкүнү, национал культураның чечектелиишкини, тайбың, демократия болгаш социализм дээш демисежип турар улустарның аразында эп-найыралын быжыдары дээш демиселге венгрия ажылчы чоннар партиязы чаа чедиишкиннерни чеьдип алырынга чигзинмейн туру бис.

Венгрия ажылчы чоннар партиязы делгерезин!

Совет Эвилелиниң болгаш Венгрияның улустарының аразында эп-найыралы делгерезин!

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИГ ПАРТИЯНЫҢ ТӨП КОМИТЕДИ».

ВКП(б) ТК-ның байырлыг телеграммазы улуг көдүрлүүшкүннүг ужурашкан. Большевикчи партияның алдары дээш үзүк чок адыш часкаашкыны болгаш «Уралар» каш минута үргүлчүлеп турган. «Улуг Сталин делгерезин!»—деп чаңгыс үннүг кыйгырыглар залга дыңналып турган.

„Де ваархейд" солун америк эрге-чагыргаларның гоминданчылар-биле сүлчээзиниң дугайында

ГААГА. «Де ваархейд» солун Ыракы Чөөн-чүкте америк агрессияны калбартырынга гоминданчы шериглерни ажыглаар дугайында Макартур-биле Чан Кай-шиниң аразында тускай керээ чардынган дугайында бодунуң лондонда корреспондентизиниң медээзин парлап үндүрген.

Корреспондентиниң бижип турары болза:

«Макартурнуң Токиода штабы-биле чоок харылзааны тудуп турар америк шериг ажылдакчыларының медээлеринден ап көөрге, Джон фостер Даллес чоокта чаа Японияга чорааш чүлге Япония-биле тайбың керээзиниң дугайында чугаалажыышкын кылып чораан эвес, харын Японияны катап чепсеглээр дугайында база чугаалажыышкыннар кылып чораан. Джон Фостер Даллес болгаш Макартур формозада (Тайванда) гоминданчы шериглерни Ыракы Чөөн-чүкте дайын чорудулгазынга ажыглаар дугайында Чан Кай-шиниң шериг чөвүлекчизи генерал Хо Ин-цин биле чугаалажыышкын кылган.

Макартур болгаш Чан Кай-шиниң аразында ол чугаалажыышкыннарның чоруп турарының дугайында үстүнде медээлерни өзугаар алырга, америк шериглериниң дузаламчызы-биле гоминданчы шериглерни мурнуу Кореяже октаар болгаш Кореяның чугула стратегтиг ортулуу Чечжудону эжелеп алыр деп дугурушканнар.

Ол дугуржулганы өзугаар Чан Кай-ши бодунуң шериглерин Пусан районунче болгаш Чечжудо ортулукче октаар дугайында белеткелдиң хемчеглерин ап чоруда берген. Оон аңгыда Токиога болган ол чөвүлел хуралга Чан Кай-шиге америк дузаламчыны көргүзер дугайында, чүл дизе, боо-чепсек шериг материалдарының талазы-биле дузалаар болгаш база ол ышкаш континентальдиг кыдатка үрегдекчи хоралакчы херектер үүлгедир америк агентилерни чорудар дугайында дугуржулгалар чеьдип алдынган. Оон-биле холбаштыр «америк-кыдат демнежилгенин бюрозун» катап ажыдар болгаш оон филиалдарын Гонконга, Инди-Кыдатка болгаш Японияга тургускулаар деп шиитпирлээн. Ол бюронуң сорулгазы болза, кыдатка үрегдекчи хоралакчы актылар үүлгедиринге америк агентилерни болгаш техниктиг чепсек херекселдерни ажыглаары болуп турар.

Макартур болгаш Чан Кай-шиниң аразында ол дугуржулгалар болза, Трумэннин бодунуң тускай төлээлекчизи болур Джон Фостер Даллестин идепкейлиг киржилгези-биле чеьдип алдынган. Ынчангаш Чан Кай-шиге дузаламчыны улам-на калбартып, демократтыг Кыдатка удур агрессияны уламна калбартып турар чорук Трумэннин доорт айтыышкыны-биле болуп турар».

(СЭТА).

Италияның компартиязының хүрээленинин өзүлдези

РИМ. «УНИТА» солуннуң медеглеп турары болза, компартияның элээн хөй федерацияларында партия кежигүннериниң 1951 чылда бүрүткээшкинни доозулган.

Неаполитан федерациязында 4.052 чаа кежигүннер бүрүткетинген. Кротонда (Катендзаро можуда) чаа тургустунган федерацияда 1.366 чаа кежигүннер, Ливорно федерациязында—1.060; Витербо федерациязында 1.069, Мессин федерациязында —100 кежигүннер бүрүткеткилээн.

Чурттуң бүгү можуларында сөөлгү айларда компартияның чаа-чаа эге организациялары болгаш секциялар тургустунуп турар. Февраль айда Абруцци-д-Молизе ооластың Марсика районунда компартияның чаа федерациязы тургустунган.

(СЭТА).

Харыысалгалыг редактор О. А. ТОЛГАР-ООЛ.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл Щетинкин кудумчузу, бажың 7. ТЕЛЕФОННАРЫ: Харыысалгалыг редакторнуң 3—62; харыысалгалыг редакторнуң оралакчызының, партия амыдыралының, культура болгаш амыдырал, литература болгаш уран-чүүл килдистериниң —3—88; харыысалгалыг секретарьниң—3—68; пропаганда болгаш агитация, көдээ ажыл-агый, иштики информация, үлетпүр болгаш транспорт, чаа килдистериниң, бухгалтериянның —3—65.

Б00620. Облкүүкомдуң типографиязы